

СМЕДЕРЕВО

Први писани помен вароши налази се у повељи византијског цара Василија II из 1019. године. Василија док се назив *Смедерево* први пут помиње у Раваничкој повељи из 1381. године. Највећи историјски значај Смедерево добија када је Београд, дотадашња престоница, након смрти Стефана Лазаревића 1427. године враћен Угарској. По одлуци српског деспота Ђурђа Бранковића, 1428. године почиње зидање утврђења и по завршетку изградње 1430. године Смедерево постаје престоница Србије јер је био далеко од Турака, а уско везан за Дунав и ослоњен на границу са Угарском. Међутим, већ девет година након зидања града, напао га је султан Мурат II и заузео. Затим га је према споразуму са Мађарима, вратио Деспоту Ђурђу 1444. године, али не задуго јер га у два наврата, 1453. и 1456. Године напада Муратов наследник Мехмед II. Коначним падом Смедерева 1459. године престаје да постоји средњовековна српска држава. У XVII и XVIII веку Смедерево је неколико пута било ослобађано од стране Аустријанаца, али је поново падало у турске руке. Смедерево је ослобођено у Првом српском устанку, 1805. године. Међутим, на вест о Другиом српском устанку, Турци су поново заузели Тврђаву и ту остали све до 1867. године када је султан Абдул Азис коначно предао све градове кнезу Михаилу Обреновићу.

Смедерево се налази у североисточном делу Републике Србије на другој по величини европској реци Дунаву. Од Београда град је удаљен 46 километара и центар је Подунавског округа. Према попису из 2002. године броји 109.809 становника које у 95% чине лица српске националности, а поред Срба у Смедереву живи 28 различитих етничких група.

Преглед сектора културе града Смедерева¹

Градска управа Смедерева организована је кроз 14 организационих јединица. Област културе је у надлежности Одсека за јавне службе у оквиру Одељења за јавне службе, али у Одсеку не постоји особа која се искључиво бави културом.

У оквиру Градског већа постоји члан надлежан за културу који се стара о свим областима везаним за културу, доношењем одлука и њиховим извршавањем и спровођењем. У граду постоји и скупштински Савет за културу и туризам који разматра предлоге одлука и других општих аката, иницијативе и предлоге за реализацију програма из области културе, развоја туризма, питања из области заштите културних добара као и друга питања из тих области.

Град има и Стратегију социјалног и економског развоја и Стратегију о младима у којима се разматрају и питања из области културе.

Из буџета града Смедерева финансира се пет установа културе у домену плата запослених, текућих трошкова и програма:

- ✓ Историјски архив
- ✓ Народна библиотека
- ✓ Центар за културу

¹Преглед сектора културе представљен је у складу са достављеним подацима од стране локалне управе и градских установа културе. Тамо где подаци не постоје биће посебно наглашено.

- ✓ Музеј
- ✓ Регионални завод за заштиту споменика.

Удео буџета за културу у оквиру укупног буџета града Смедерева у периоду од 2006. до 2009. године износи у просеку 4,7% на годишњем нивоу. У периоду од 2006. до 2008. године буџет за културу бележи континуирани раст, да би у 2009. години опао за око 30%.

Табела 1: Приказ буџета за културу и његовог удела у укупном градском буџету у периоду од 2006. до 2009. године

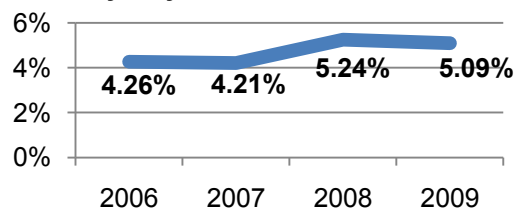
Година	Укупан градски буџет у еврима	Укупан градски буџет у динарима	Буџет за културу у еврима	Буџет за културу у динарима	% од укупног градског буџета
2006.	17.923.246,82	1.507.533.252,00	762.738,12	64.154.285,46	4,26
2007.	25.661.536,00	2.051.901.551,00	1.042.767,95	83.379.934,20	4,21
2008.	24.893.372,86	2.027.112.160,00	1.304.789,24	106.251.337,50	5,24
2009.	18.000.291,52	1.690.779.983,00	915.529,29	85.996.307,52	5,09

Табела 2: Структура буџета за културу у периоду од 2006. до 2009. године

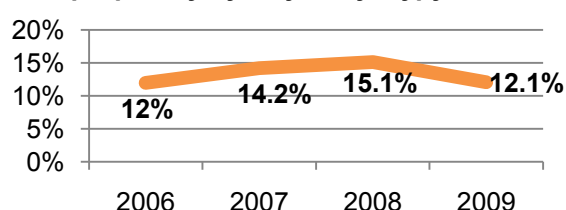
Година	Плате и доприноси	Материјални трошкови	Програми и пројекти
2006.	58,6%	29,4%	12%
2007.	51,1%	34,7%	14,2%
2008.	49,8%	35,1%	15,1%
2009.	68%	19,9%	12,1%

Удео буџета за културу у оквиру укупног градског буџета бележи блажи пад у 2007. години, па затим и у 2009. години. У складу са том сликом, удео за програме у оквиру буџета за културу у посматраном периоду континуирано расте до 2008. године, да би у 2009. години забележио пад.

Приказ 1: Тенденција кретања буџета за културу укупном градском буџету

Приказ 2: Тенденција кретања средстава у за програме у буџету за културу

У културним делатностима у граду Смедерева, закључно са септембром 2009. године, запослено је 99 особа међу којима предњаче жене и особе са средњом стручном спремом.

Табела 3: Број запослених у култури града Смедерева

Укупан број запослених у култури града Смедерева	Мушки	Женски	ОШ	ССС	ВШ И ВСС
99	33	66	9	47	43

Према процени представника локалне управе главни проблеми у култури су:

1. Недостатак средстава за реновирање објеката и улагање у инфраструктуру
2. Недостатак средстава за програме
3. Недовољна стручност и бројност кадрова

Приоритети за улагање и развој:

1. Неговање традиције и заштита културне баштине
2. Савремено стваралаштво
3. Опремање установа културе

Музеј у Смедереву

Музеј у Смедереву основан је 1950. године, а први назив који је понео био је Народни музеј. Одлуком Скупштине општине Смедерево из 1972. године Музеј добија данашње име, као и нову зграду у којој се и данас налази. Делатност Музеја у Смедереву се 2005. године проширује формирањем *Галерије савремене уметности Смедерево*, која се налази на главном градском тргу. Музеј у Смедереву је завичајна музејска установа комплексног типа.

Као основ за формирање Музеја у Смедереву послужиле су Гимназијска збирка старина и конфискована Приватна збирка Милана Јовановића Стоимировића. Временом се музејски фонд богатио, тако да Музеј располаже са веома великим бројем предмета.

Најрепрезентативнији експонати изложени су тематско-хронолошки у сталној поставци Музеја из 1972. године у три сале и лапидаријуму, тако да се историја Смедерева може пратити од праисторије, преко антике, средњег века, па све до средине двадесетог века.

• Просторни капацитети

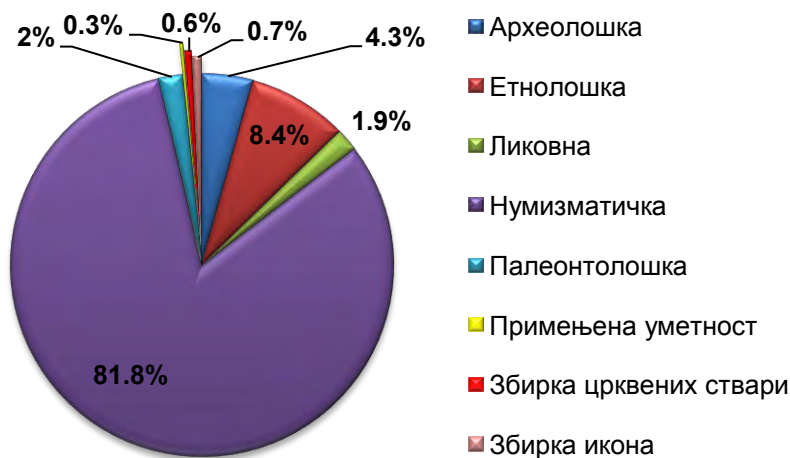
Музеј располаже простором површине 925 м², од чега је 600 м² изложбени простор, 200 м² депои, а 125 м² канцеларијски део. Главна зграда је културно добро.

Музеј нема обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

• Фонд

Музеј располаже са 14.048 предмета подељених у осам збирки: природњачка, археолошка, нумизматичка, историјска, етнолошка, ликовне уметности, икона, примењене уметности. Најбројнија је нумизматичка са 11.500 предмета, а најмања збирка примењене уметности са 36 предмета.

Приказ 3: Структура фонда по збиркама

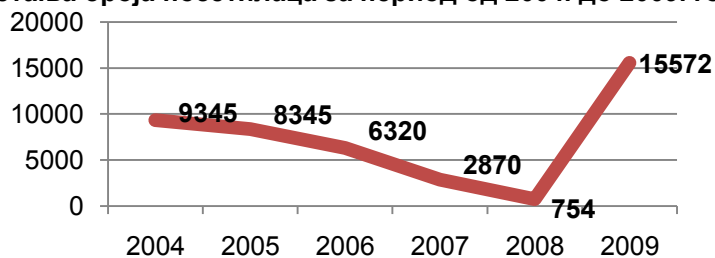
Музеј нема конзерваторску радионицу што је вероватно разлог што је од 13.795 предмета који подлежу конзервацији, конзервирано 3.529, односно 25,6%. У оквиру ликовне и збирке примењене уметности конзервирани су сви предмети који подлежу конзервацији, док је најмање конзервираних предмета у оквиру етнолошке збирке – 7,6%, али та збирка има највећи удео обрађених предмета поред три збирке, са најмањим бројем предмета, које су у потпуности обрађене. Највећи проценат необрађених предмета има нумизматичка збирка – 90,4%. Процент укупне обрађености збирки је 22,5%.

Током 2006. и 2007. године урађена је ревизија целокупног фонда.

• Програми и публике

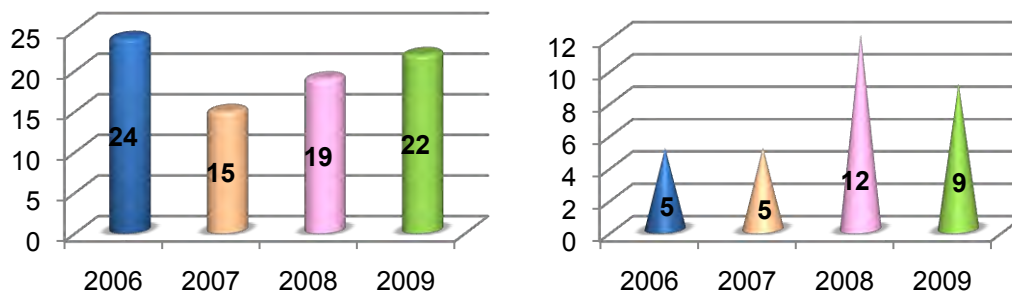
Музеј је у периоду од 2004. до 2009. године посетило 49.379 љубитеља музејске делатности и пратећих активности што на годишњем нивоу у просеку доноси 8.230 посетилаца. Укупан број посетилаца у посматраном периоду бележи континуирани пад јер се у периоду од 2006. до 2008. године интензивно радило на реконструкцији музејских депоа, па Музеј није стално био отворен за посетиоце. Најопсежнији радови спроведени су током 2008. године када је Музеј само један кратак период био отворен за посетиоце, те отуда и тако нагли скок публике у 2009. години када су радови завршени. Број од 15.572 посетилаца у 2009. години укључује и публику Галерије која је имала преко 8.000 посетилаца, а која је такође била обухваћена радовима у претходним годинама.

Приказ 4: Тенденција кретања броја посетилаца за период од 2004. до 2009. године

Поред основне делатности Музеј у Смедереву бави се педагошким, излагачким, издавачким и промотивним активностима. Поред сталне изложбене поставке музејских експоната, у Музеју и Галерији савремене уметности одржавају се изложбе, промоције и предавања. У последње четири године музеј је организовао укупно 111 различитих програма од којих највећи део чине изложбе – 80.

Приказ 5: Број изложби (слика 1) и број додатних програма (слика 2) у Музеју у периоду од 2006. до 2009. године

Радно време музеја је од 10-17 часова сваког радног дана, осим понедељка и од 10-15 часова викендом. Цена улазнице је 50 динара за групне и 70 динара за појединачне посете, а попуст на улазнице имају ђаци, студенти, особе са инвалидитетом и пензионери. Музеј је вршио и истраживања потреба публике 2008. и 2009. године.

Установа је 2003. године издала и водич кроз музеј и његове сталне поставке који је писан и на енглеском језику. Музеј није објављивао каталоге својих збирки, али издаје посебне публикације везане за изложбе и друге програме. Музеј има и свој часопис, а бави се и издаваштвом. У последње три године издао је пет публикација.

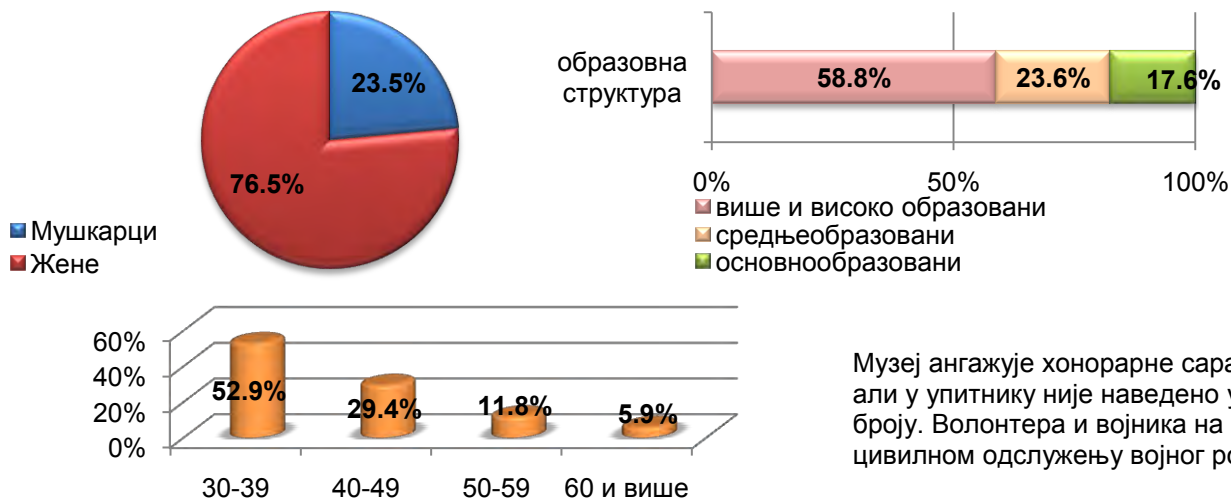
У оквиру Музеја редовно се организују едукативне радионице и посебни програми за децу предшколског и школског узраста и повремено за особе с инвалидитетом.

Музеј поседује и стручну библиотеку.

• Кадрови

У Музеју, закључно са октобром 2009. године, ради 17 запослених. У оквиру полне структуре предњаче жене којих има 13. Образовна структура показује да предњаче високообразовани. Просечна старост запослених је 42 године, а највише запослених је између 30 и 39 година. У основној делатности ради 47,1% запослених.

Приказ 6: Полна, образовна и старосна структура запослених у Музеју

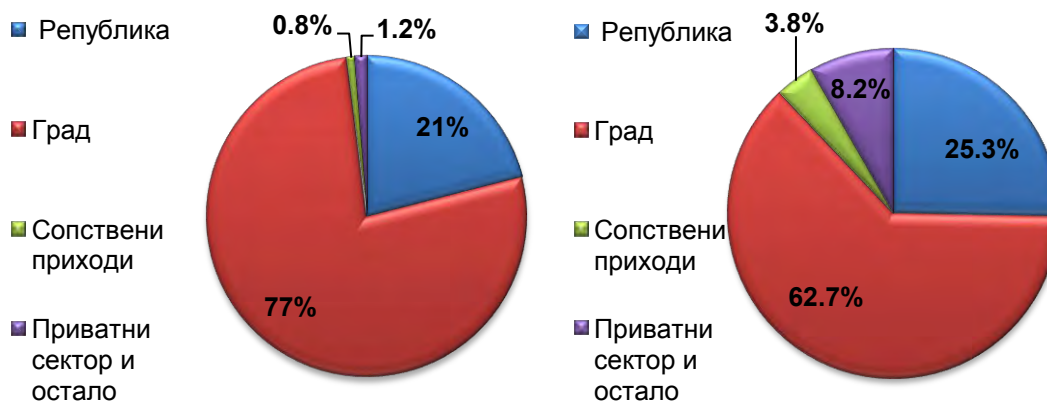

Музеј ангажује хонорарне сараднике, али у упитнику није наведено у ком броју. Волонтера и војника на цивилном одслужењу војног рока нема.

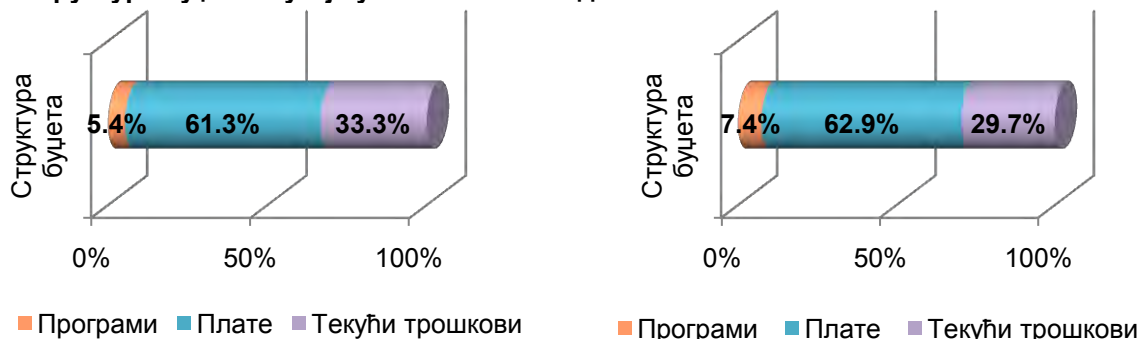
• Буџет

Музеј се према подацима из 2009. године највећим делом финансира из буџета града Смедерева, али значајан део добија и од Републике. Укупан буџет Музеја у 2008. години износио је 192.943,47 евра (15.711.734,00 динара), од чега је 10.440.26 евра (850.169,00 динара) потрошено на реализацију програма. Буџет Музеја у 2009. години умањен је на 175.962,30 евра (16.528.261,00 динара), али је за реализацију програма и пројеката издвојено више средстава – 12.985,00 евра (1.219.689,00 динара).

Приказ 7: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 8: Структура буџета Музеја у 2008. и 2009. години

Када је о инвестицијама реч, последња средства од 31.350,60 евра (према просећним вредностима евра у периоду реализације) за санацију и реновирање музејских депоа заједнички су обезбедили Република и град Смедерево у трогодишњем пројекту који се спроводио од 2006. до 2008. године.

Табела 4: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Радови у музејским депоима	Република и град Смедерево	2006 – 2008.	31.350,60	2.565.551,00

Као приоритетне инвестиције у Музеју наводе обезбеђивање нових депоа.

- **Техничка опремљеност**

Када је реч о техничкој опремљености, Музеј располаже са девет рачунара који су умрежени и са приступом интернету.

- **Проблеми**

Као основне проблеме представници Установе наводе недостатак простора за тематске изложбе и канцеларије, као и недостатак финансија за програмске активности. У кадровском делу истиче се потреба за дипломираним историчарем, библиотекарком и документалистом.

Народна библиотека Смедерево

Народна библиотека у Смедереву основана је 1846. године и једна је од највећих у Србији. То је била прва установа културе у граду и једна од првих јавних библиотека у Кнежевини Србији. Из Смедеревског читалишта настала је *Народна библиотека Смедерево*. Током свог постојања и рада Библиотека је мењала локације и називе (*Смедеревско читалиште*, *Читаоница Смедеревско јединство*, *Народна књижица и читаоница*) и радила је уз повремене прекиде. Највеће страдање доживела је приликом експлозије муниције 1941. године, када је уништена зграда и целокупан књижни фонд тадашње Библиотеке. Ангажовањем Комесаријата за обнову Смедерева, *Градска библиотека* почиње са радом новембра 1943. године. Од те године она ради у континуитету, а од 1990. године, под називом *Народна библиотека Смедерево*, прелази у нови, наменски пројектован и адекватно опремљен простор у најужем центру града у згради Центра за културу.

Народна библиотека Смедерево је одређена за

Матичну библиотеку Подунавског округа.

- **Просторни капацитети**

Народна библиотека располаже простором од 1.945 м². Има пет читаоница, три у самом објекту и две летње. Читаонице располажу са укупно 150 места.

Библиотека има обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

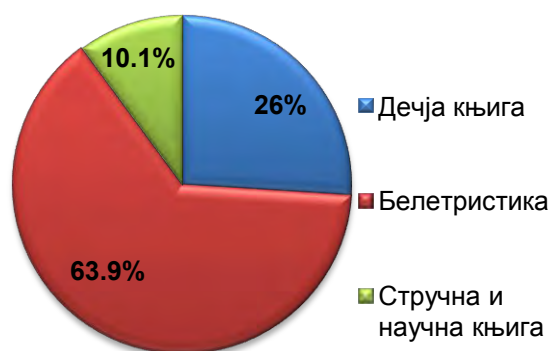
- **Фонд**

Библиотека располаже фондом од 213.456 књига, новина и часописа. Периодика броји 93 новинских наслова и 256 наслова часописа. Од укупног фонда 213.192 су издања на српском, а 264 на страним језицима (највише на енглеском /131 књига/ па на руском језику /41 књига/).

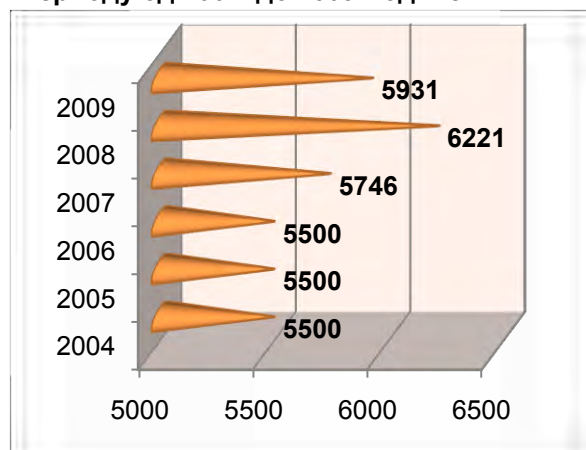
У периоду од 2004. до 2009. године Библиотека је фонд допунила са 34.398 књига, што је у просеку 5.733 наслова годишње. Установа располаже и са две књиге за слепе и слабовиде особе.

У последње три године (2007-2009) Библиотека је за откуп књига од Града добила 28.904,62 евра (2.460.000,00 динара), а од Републике 29.723,37 евра (2.529.682,00 динара). За тај износ извршен је откуп 17.898 књига.

Приказ 9: Структура набављених публикација у 2009. години према типу²

Приказ 10: Број набављених издања у периоду од 2004. до 2009. године

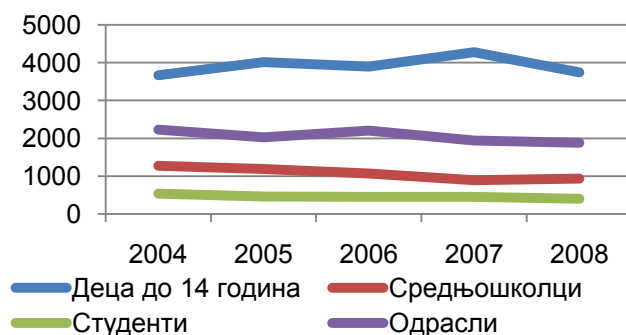
• Програми и публика

Библиотека, закључно са 31.12.2008. године (за 2009. годину Завод није добио податак о броју корисника) има 6.970 чланова, што чини 6,3% укупног становништва Смедерева.

Табела 5: Број корисника у периоду од 2004. до 2008. године

	Број уписаних корисника				
	2004	2005	2006	2007	2008
Деца до 14 година	3671	4018	3893	4272	3746
Средњошколци	1275	1187	1067	889	937
Студенти	537	460	456	453	405
Одрасли	2231	2027	2205	1943	1882
Укупно	7714	7692	7621	7557	6970

Приказ 11: Тенденција кретања броја корисника у периоду од 2004. до 2008. године

Приказ 12: Структура корисника у 2008. години

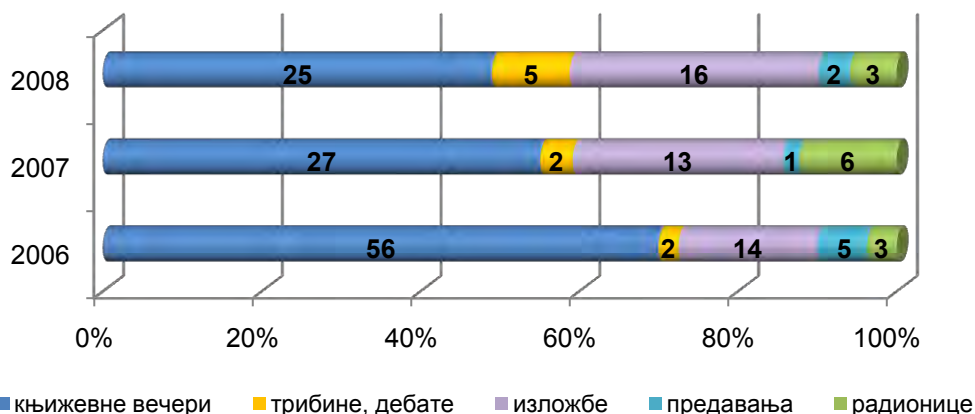
Из приказа можемо закључити да број корисника библиотеке у периоду од 2004. до 2008. године варира из године у годину у појединим категоријама, али у укупном броју континуирано бележи благи пад. Највећи пад у 2008. години бележе најмлађи корисници. Најбројнији корисници су најмлађи становници града.

Редовну делатност Библиотеке, поред читалачких услуга, чини и организовање различитих програма уз обележавање значајних јубилеја културне традиције и такмичење за читалачку значку. Сваког октобра Библиотека организује „Сајам поезије“ на којем се, по окончаном конкурс на коме учествују издавачке куће из целе Србије, додељује престижна песничка награда „Змај Огњени

² Библиотека није доставила структуру фонда према типу публикације већ само структуру публикација које су набављене у 2009. години, те је она у извештају и представљена.

Вук“ за најбољу књигу поезије објављену у Републици Србији у току претходне године. Библиотека је организатор бројних књижевних вечери, изложби, предавања, трибина и дебата и радионица. Те садржаје најчешће приређује у читаоницама Позајмног и Дечјег одељења.

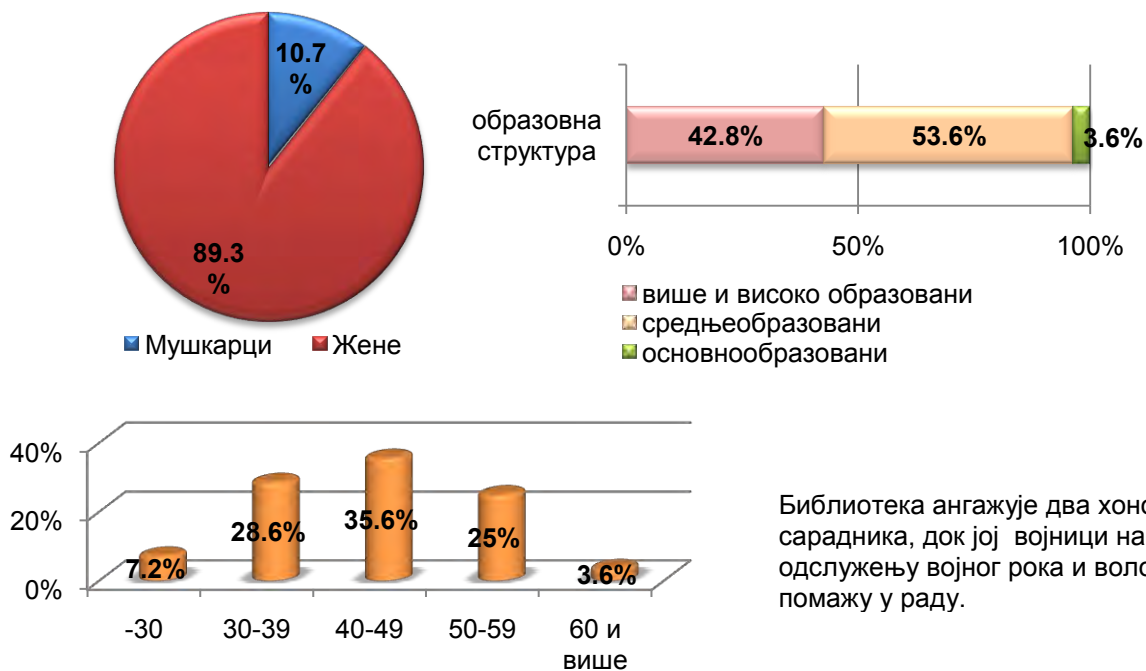
Приказ 13: Број пратећих програма Библиотеке у периоду од 2006. до 2008. године

• **Кадрови**

У Библиотеци ради 28 запослених међу којима значајну превагу односе жене. Просек година запослених је 44, а у оквиру старосне структуре предњаче особе у четрдесетим годинама живота. Када је реч о степену стручне спреме предњаче средњеобразовани. У основној делатности ради 78,6% запослених.

Приказ 14: Полна, образовна и старосна структура запослених у Библиотеци

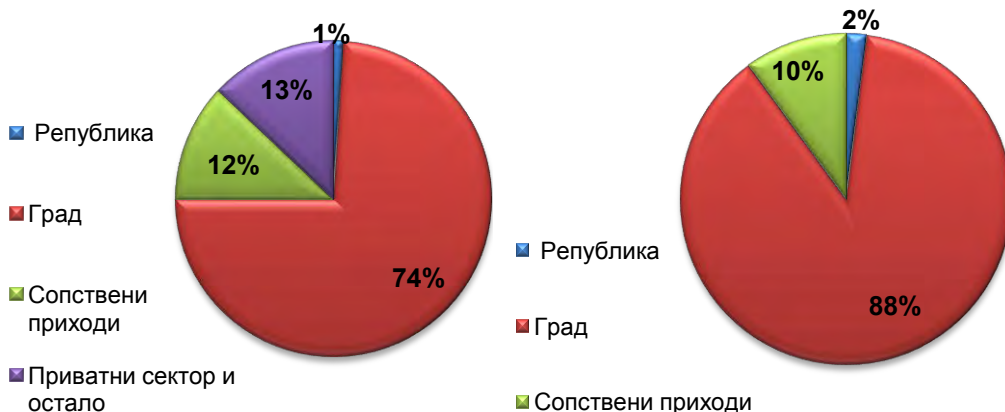

Библиотека ангажује два хонорарна сарадника, док јој војници на цивилном одслужењу војног рока и волонтера не помажу у раду.

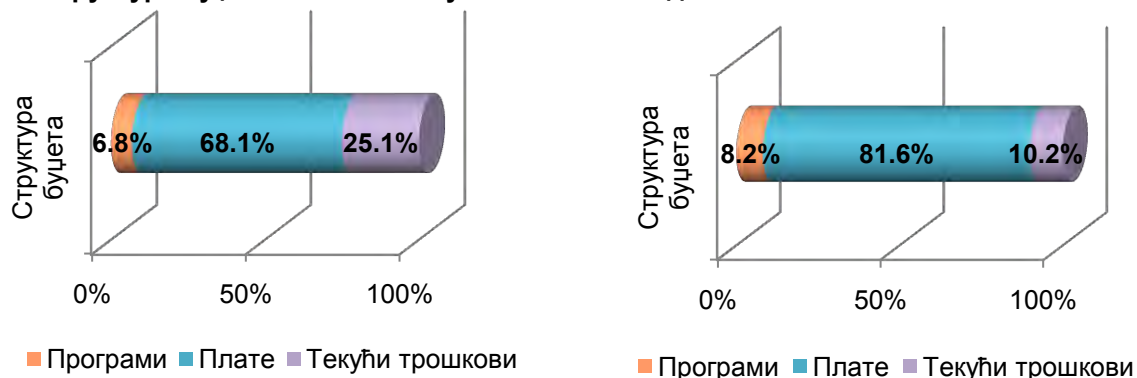
• **Буџет**

Библиотека се највећим делом финансира из буџета града Смедерева, а део остварује кроз сопствене приходе. Укупан буџет установе у 2009. години умањен је са 285.811,00 евра (23.274.096,00 динара) у 2008. години на суму од 200.470,64 евра (18.830.348,00 динара). Тако је и износ за програме забележио пад са 19.388,14 евра (1.578.811,00 динара) на 16.416,36 евра (1.542.000,00 динара).

Приказ 15: Извори финансирања Библиотеке у 2008. и 2009. години

Приказ 16: Структура буџета Библиотеке у 2008. и 2009. години

Када је о инвестицијама реч, Библиотека је имала неколико улагања у последње три године у укупној вредности од 18.721,56 евра (1.593.347,00 динара), за која је средства издвојио град Смедерево.

Табела 6: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Замена подних облога	Град Смедерево	2007.	16.256,45	1.299.869,00
Замена расвете	Град Смедерево	2008.	2.844,09	231.599,00
Санација олука и сливника	Град Смедерево	2009.	658,77	61.879,00

Као приоритетне инвестиције у наредном периоду у Библиотеци наводе увођење видео надзора, набавку полица за књиге и замену косих стаклених кровних површина.

- **Техничка опремљеност**

Библиотека има електронску базу података у оквиру Бисис (*BISIS*) и Кобис (*Cobiss*) програма. Поседује 15 рачунара који су умрежени и имају приступ интернету.

- **Проблеми**

У Библиотеци као проблем наводе недостатак простора и читалачких места, те истичу потребу враћања уступљеног простора од стране Града другим. У програмском делу истиче се недостатак финансија за набавку књига и програмске активности. Када је о техничкој опремљености реч истиче се проблем застарелости или недостатка рачунара за кориснике у огранцима по селима.

Историјски архив у Смедереву³

Историјски архив у Смедереву основан је 6. августа 1992. године, а са радом је почео 1994. године. Покрива територију града Смедерева. Смештен је у адаптираним просторијама зграде која је саграђена пре Другог светског рата. До оснивања смедеревског архива, сва архивска грађа, настала на територији града Смедерева, чувана је у Историјском архиву у Пожаревцу.

- **Просторни капацитети**

На простору од 682 м² смештена су два депоа, читаоница и канцеларије. Депо

има 500 м², читаоница 100 м² и канцеларије 82 м². Осим наведеног, Архив има још два депоа смештена ван зграде, укупне површине око 300 м².

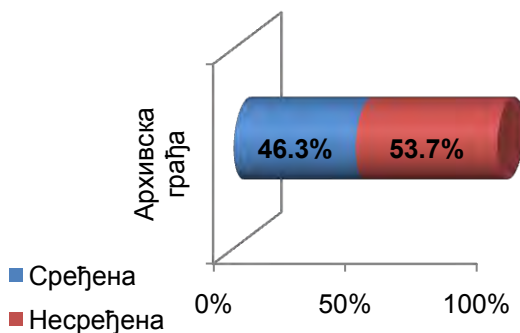
Објекат има обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

- **Фонд**

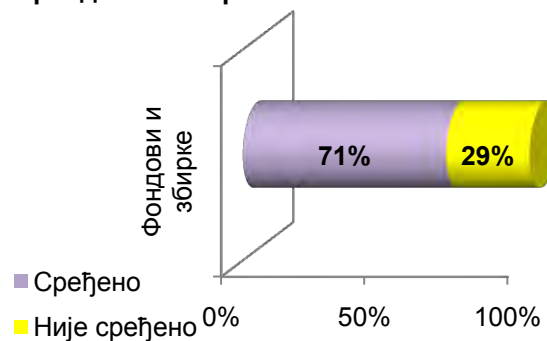
Архив врши надзор над 59 регистратура. У упитнику није наведено колико је регистратура преузето. Архивска грађа је смештена у 128 архивских фондова и збирки у дужини од 1.293 метара. Закључно са септембром 2009. године сређен је 71 фонд у дужини од 502 м.

Комплетна архивска грађа потиче из XIX и XX века, а по значају се издвајају протоколи (матичне књиге) рођених, венчаних и умрлих (1834-1919), Начелство округа смедеревског Смедерево (1839-1922), Начелство округа подунавског Смедерево (1890-1900), Суд округа смедеревског Смедерево (1838-1915), Смедеревска задруга АД Смедерево (1887-1949), Лични фонд Милана Јовановића Стоимировића (1898-1966) са фотографијама династије Карађорђевић и Изванредни комесаријат за обнову Смедерева (1941-1944).

Приказ 17: Однос сређене и несређене грађе Архива

Приказ 18: Однос сређених и несређених фондова и збирки

До сада је у Архиву микрофилмовано само 0,003% архивске грађе, а дигитализација још увек није започета.

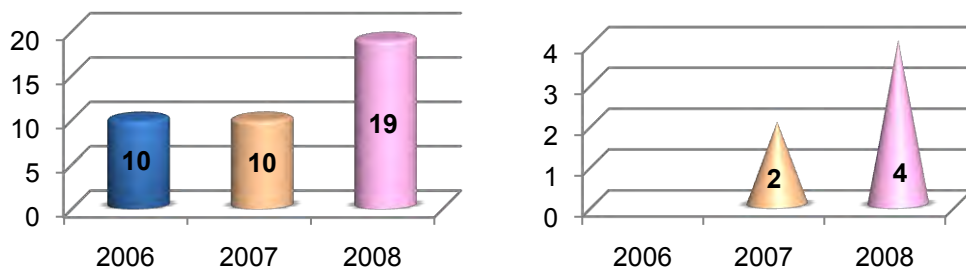
- **Програми и корисници**

Поред своје основне делатности које су му по територијалној надлежности одређене, односно задатка да евидентира, надзире, прописује мере заштите и врши преузимање, сређивање, стручно обрађивање, чување и обезбеђивање услова за коришћење архивске грађе настале у смедеревском крају, Историјски архив у Смедереву организује и низ пратећих програма.

³ Архив Заводу није доставио податке за 2009. годину.

У периоду од 2006. до 2008. године, Архив је организовао укупно 39 пратећих програма што је у просеку девет до 10 годишње. Од тог броја 18 чине изложбе, а остало предавања, филмске пројекције, трибине и књижевне вечери. Архив се бави и издаваштвом и у поменутом периоду издато је шест публикација.

Приказ 19: Број додатних програма архива (слика 1) и број издатих публикација (слика 2) у периоду од 2006. до 2008. године

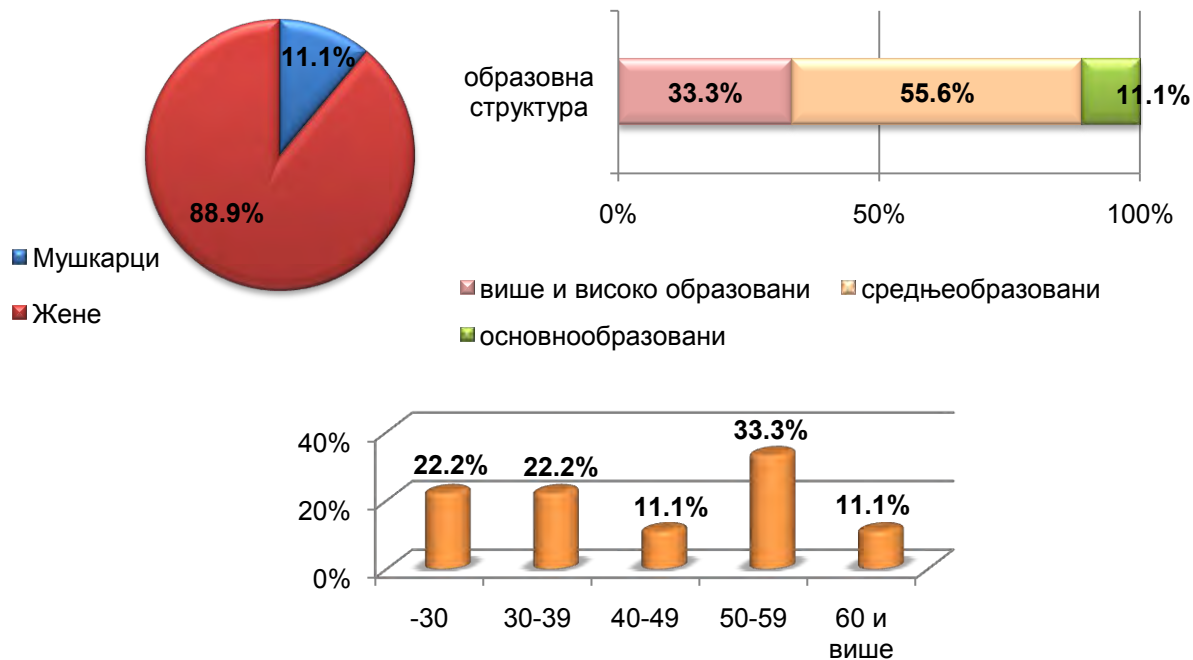

У упитнику није наведено колико је у 2008. години било истраживачких дана, али је број корисника архивске грађе и библиотечких материјала 59, од којих је домаћих корисника 58, а страних један.

• Кадрови

Укупан број запослених у Архиву је девет, од којих је један мушког, а осам женског пола. Када је реч о образовној структури запослених предњаче особе са средњом стручном спремом. У старосној структури већину чине особе у шестој деценији живота, а просек година запослених је 44 године. У основној делатности ради 66,7% запослених.

Приказ 20: Полна, образовна и старосна структура запослених у Архиву

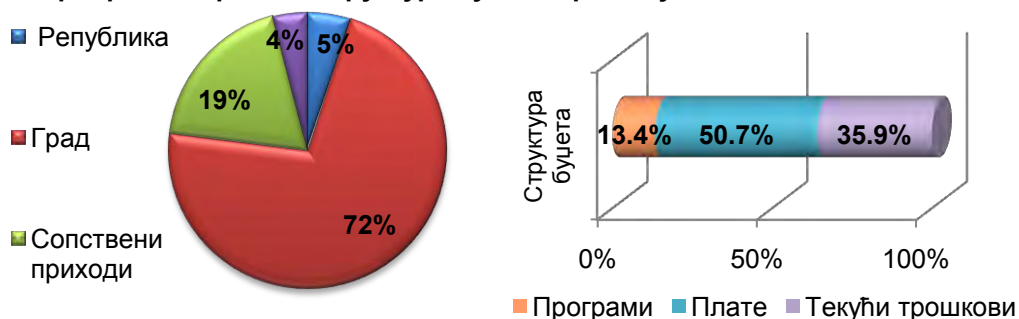

Архив не ангажује хонорарне сараднике, нити му волонтери и војници на цивилном одслужењу војног рока помажу у раду.

• Буџет

Архив се највећим делом финансира из градског буџета, а значајан удео у буџету имају и сопствени приходи, док Република учествује са 5%. Укупан буџет Архива у 2008. години износио је 154.369,72 евра (12.570.604,00 динара), од којих је 20.606,62 евра (1.678.034,00 динара) издвојено за реализацију програма.

Приказ 21: Извори финансирања и структура буџета Архива у 2008. години

Када су инвестиције у питању, у Архиву нису навели последња инвестициона улагања нити приоритетна улагања за наредни период.

- **Техничка опремљеност**

Архив поседује седам компјутера који су умрежени и имају приступ интернету.

- **Проблеми**

Као основни проблем у Архиву наводе недовољно простора за смештај архивске грађе, те истичу потребу за додатних 300 м² које би били обезбеђени уступањем нове зграде. У делу техничке опремљености истиче се потреба за набавком микрочитача. Проблем је и недостатак финансијских средстава за рад и програме.

Регионални завод за заштиту споменика Смедерево

Регионални завод за заштиту споменика културе Смедерево је установа основана 1975. године која у складу са Законом о културним добрима и позитивним прописима, обавља делатност заштите културног наслеђа на територији Подунавског и Браничевског округа. Завод врши бригу о непокретним културним добрима на територији 11 градова и општина: Смедерево, Смедеревска Паланка, Велика Плана, Пожаревац, Велико Градиште, Голубац, Петровац на Млави, Кучево, Жагубица, Жабари и Мало Црниће. Регионални завод за заштиту споменика културе Смедерево налази се у старој згради царинарнице на Дунаву.

- **Просторни капацитети**

Простор у којем се Завод налази је у власништву установе. Установа нема

обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом. Установа не располаже просторијама за додатне програме.

- **Заштита добара**

На територији Подунавског и Браничевског округа укупно има 146 непокретних културних добара о којима Завод води бригу. Шест добара категоризована су као добра од изузетног значаја, а 15 од великог значаја. Добра од значаја има 125.

Табела 7: Подела и број добара према типу и значају

Завод у Смедереву води бригу о 146 непокретних културних добра	Категоризација добара на територији смедеревског Завода за заштиту споменика културе		
	изузетан значај	велики значај	значај
Споменик културе	3	12	109
Просторна културно-историјска целина	-	1	1
Археолошко налазиште	2	1	15
Знаменито место	1	1	-
УКУПНО	6	15	125

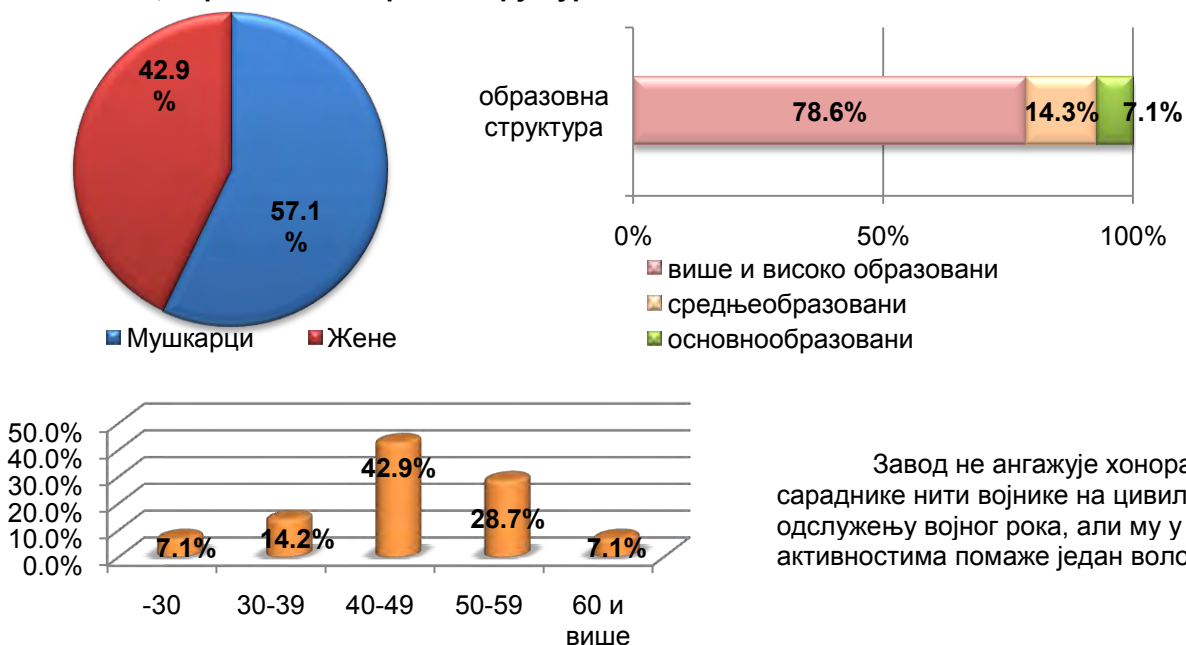
Најзначајнији конзерваторско-рестаураторски радови које је смедеревски Завод извео у 2008. и 2009. години били су:

- санација куле три Смедеревске тврђаве – 2008. година
- санација оштећена у Малом граду Смедеревске тврђаве – 2008. година
- санација куле седам Смедеревске тврђаве – 2009. година
- конзерваторско-рестаураторски радови на споменику и спомен-чесми у Баничини – 2008. година
- конзерваторско-рестаураторски радови на споменику у порти у Баничини – 2008. година
- санација Ћир-Антине чесме у Смедереву

• Кадрови

У Заводу, закључно са октобром 2009. године, ради 14 запослених. У оквиру полне структуре предњаче мушкарци. Просек година запослених је 46, а предњаче лица у петој деценији живота. Образовна структура показује да високообразовани чине велику већину у укупном броју запослених. У основној делатности ради 11, односно 78,6% запослених.

Приказ 22: Полна, образовна и старосна структура запослених

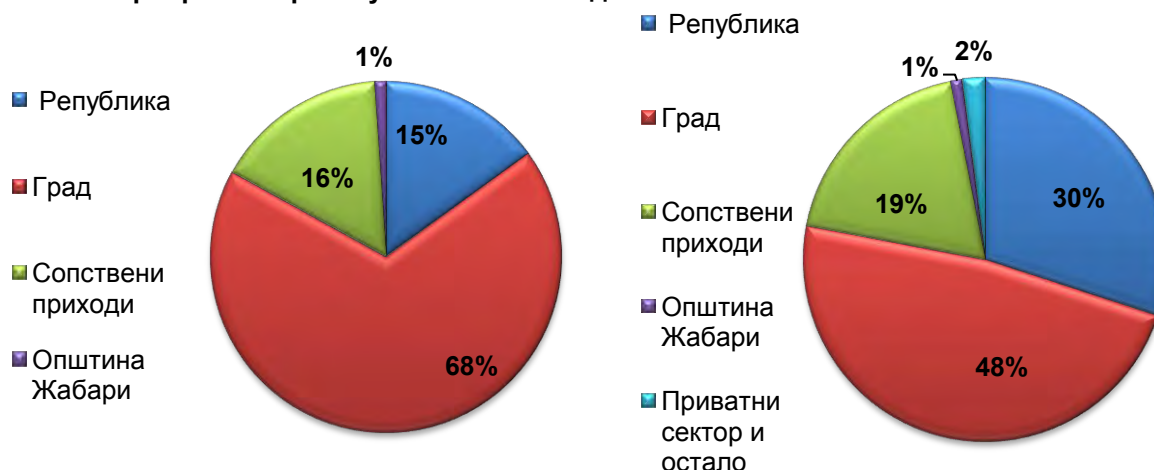
Завод не ангажује хонорарне сараднике нити војнике на цивилном одслужењу војног рока, али му у активностима помаже један волонтер.

• Буџет

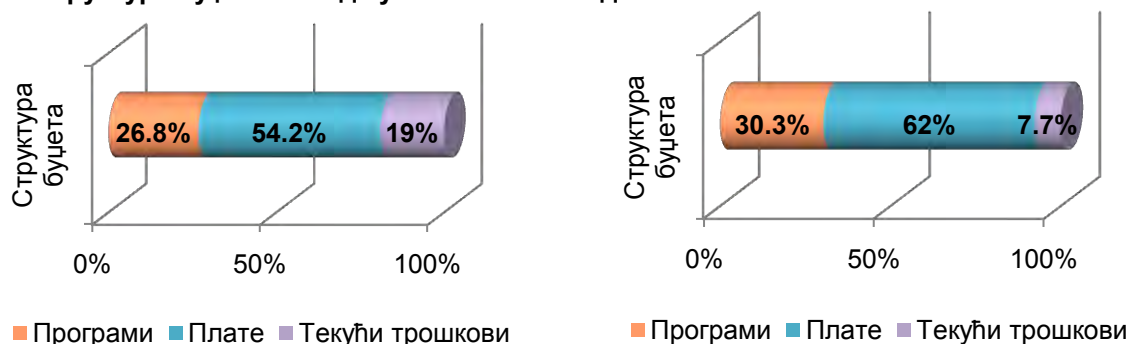
Завод се финансира највећим делом из буџета града Смедерева, затим сопственим приходима, те средствима које добија од Републике. Укупан буџет установе у 2008. години износио је 319.335,21 евра (26.004.041,00 динара), од чега је 85.528,36 евра (6.964.728,00 динара) потрошено на заштиту добара. Када је реч о 2009. години, удео средстава Републике и сопствених прихода су увећани, а Завод се и даље

већински финансира из градског буџета. Буџет у 2009. години умањен је на износ 263.668,60 евра (24.766.576,00 динара), а на основне активности утрошено је 79.846,10 евра (7.500.000,00 динара). У финансирању Завода учествује и општина Жабари која обезбеђује око 1% буџета Установе.

Приказ 23: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 24: Структура буџета Завода у 2008. и 2009. години

Последња инвестициона улагања током 2008. године обезбедио је град Смедерево у износу од 21.245,63 евра (1.730.070,00 динара).

Табела 8: Последња инвестициона улагања

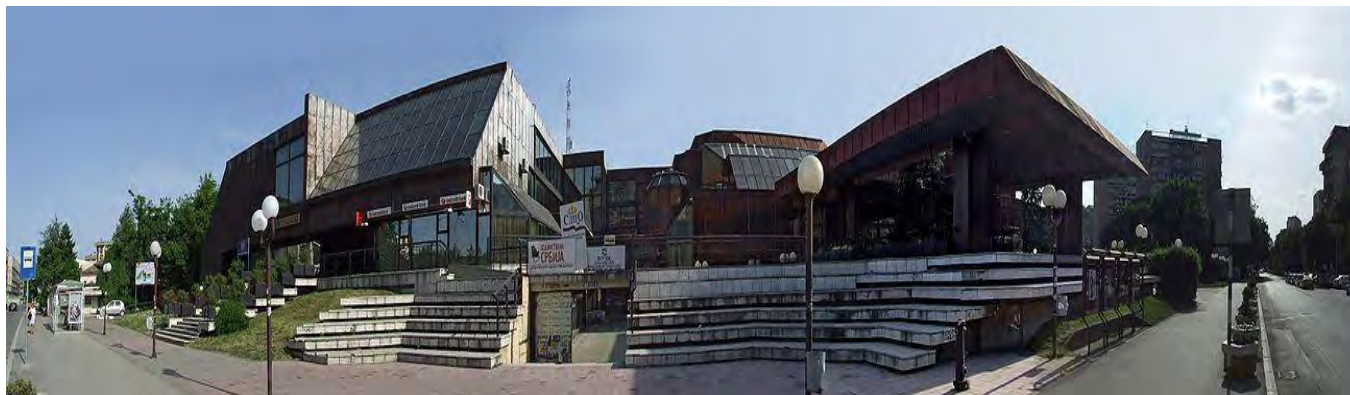
Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Кречење	Град Смедерево	2008.	10.430,81	849.400,00
Замена и фарбање столарије	Град Смедерево	2008.	10.814,82	880.670,00

Као приоритетна инвестициона улагања у Заводу наводе санацију пода у делу зграде.

• Проблеми

У Заводу као своје основне проблеме наводе недостатак простора и истичу потребу за реновирањем поткровља које би обезбедило потребних 100 м². Што се техничке опремљености тиче запослени у Заводу истичу потребу за компјутерском опремом. У кадровском делу истиче се недостатак најмање пет стручњака из области сликарства, историје и архитектуре. Када је реч о финансијама наводи се неопходност законског регулисања начина финансирања службе заштите.

Центар за културу

Центар за културу Смедерево је основан 1981. године под именом Дом културе. Године 1983. Установа добија назив Дом културе Смедерево, да би 2001. године била преименована у Центар за културу. Установа је регистрована за обављање 28 делатности.

• Просторни капацитети

Укупна површина зграде у којој је смештен Центар за културу је 5.090 м². Библиотека користи 1 945 м², тако да Центар за културу располаже са 3.145 м². Установа располаже са три сале.

Велика дворана, површине 400 м², има 700 седишта на два нивоа (партер са 544 седишта и балкон са 156 седишта) и користи се за различите садржаје. Површина позорнице у сали је 237 м². Позорница има ротациону бину пречника 10 м, отвор портала је 12 м, висина сцене је 8 м, а дубина 16 м. Позорница има и оркестру површине 60 м², за оркестар од 50 чланова.

Концертна дворана, површине 200 м² са позорницом од 40 м², има капацитет од 205 седишта.

Биоскопска дворана, површине 200 м² са бином од 48 м² има капацитет од 250 седишта.

Галеријски простор је површине 400 м². Канцеларијски и помоћни простор има укупно око 500 м² корисне површине.

Центар за културу има и две вежбаонице које се користе за одржавање курсева величине 100 и 120 м².

Интересантно је да је Смедерево један од ретких градова који при Центру за културу има атеље.

• Програми и публика

Центар за културу се бави организовањем позоришних представа, балетских програма, оперских представа, концерата свих жанрова музике, приказивањем филмова, организовањем предавања из свих области, књижевних вечери, трибина, изложби, семинара, курсева, симпозијума, модних ревија, фестивала, манифестација и смотри. Бави се издаваштвом, научно-образовном делатношћу, рекламно-пропагандном делатношћу, продукцијом сопствених програма као и аматерским стваралаштвом.

Постоји низ културно-уметничких манифестација које се одвијају управо у смедеревском центру за културу.

- Позоришна манифестација *Нушићеви дани* покренута је 1984. године у циљу популаризације живота и дела Бранислава Нушића који је велики део живота провео у Смедереву. Одржава се сваке године у априлу месецу. Од 1990. године додељује се Нушићева награда за животно дело глумцу комичару, а од 1995. године и Награда публике за глумачко остварење. Исте године почињу и сусрети школа које носе Нушићево име. Од 2004. године фестивал је такмичарског карактера, а Нушићеву награду за најбољу представу додељује стручни жири, а од 2007. године установљена је и награда публике у истој категорији. Поред централне позоришне манифестације, у току *Нушићевих дана* одржавају се и трибине, симпозијуми, филмске пројекције, програми за децу и изложбе инспирисане великим комедиографом. Смедерево ће априла 2010. године по 27 пут угостити љубитеље Нушићевих дела.
- Ликовна колонија *Графика* одржава се у септембру месецу, а 2009. године организована је 25-ти пут.
- *Бијенале ликовних и примењених уметности* је манифестација значајних остварења у протекле две године, а одржава се од 1998. године бијенално у јуну месецу. Организатори Бијенала су Центар за културу Смедерево и град Смедерево. Право пријављивања радова за излагање на

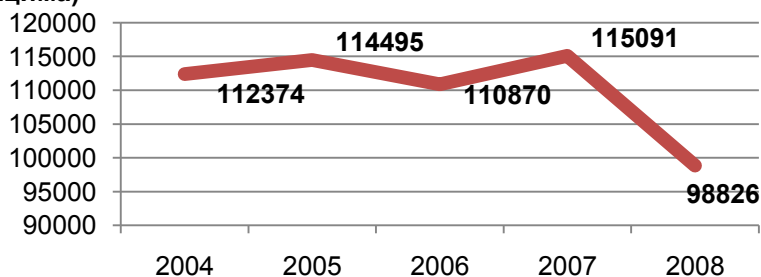
Бијеналу имају сви ликовни и примењени уметници из Србије, а сваки уметник може да пријави до два рада из области сликарства, вајарства, графике, цртежа, фотографије, керамике...

- Међународни мултимедијални фестивал *PATOSOFFIRANJE* је фестивал за младу и урбану публику, који подразумева позоришне представе, филмске пројекције, концерте, перформансе, драмске и перкусионистичке радионице, изложбе... Гости фестивала су уметници из Србије и иностранства - Италије, Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Албаније. Фестивал је настао као „последница“ интернационалног позоришног пројекта *AR.CO (Artistic Conection)*. Фестивал на коме су наступила позоришта, балетске представе, локални музичари на концертима и уметници у перформансима, био је део финалне фазе двадесетодневне радионице у оквиру пројекта.
- Међународни фестивал поезије *Смедеревска песничка јесен* је манифестација са традицијом дугом 40 година.

Поред набројаних манифестација Установа организује и Интернационалне фестивале *Дани хармонике и Саксофонијада*, *Фестивал обредних маски* и *Смедеревске светосавске свечаности*.

Манифестације и редовне активности Установе у периоду од 2004. до 2008. године видело је 551.656 гледалаца, што на годишњем нивоу доноси просек од око 110.000 љубитеља програма Центра.

Приказ 25: Тенденција кретања броја посетилаца за период од 2004. до 2008. године (за 2009. годину не располажемо подацима)

Табела 9: Приказ броја и посећености програма Центра за културу у 2008. и 2009. години

	У установи				Ван установе			
	Наступи		Посећеност		Наступи		Посећеност	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Изложбена галерија	15	16	30 000	2 300	2	2	5 000	500
Аматерско позориште	13+10 госту- јућих	18+26 госту- јућих	1050	10119	9	6	Н.п.	980
Књижевно-трибински програми	18	15	1080	1295	-	-	-	-
Музички програми	28	Н.п.	Н.п.	Н.п.	-	-	-	-
Наступи КУД-ова	14	Н.п.	Н.п.	Н.п.	-	-	-	-
Хорови и оркестри	Н.п.	15	Н.п.	1225	-	-	-	-
Радионице	81	Н.п.	Н.п.	Н.п.	-	-	-	-
Биоскопске пројекције	93	151	9253	8108	-	-	-	-
Промоције етно филмова	-	7	-	525	-	-	-	-

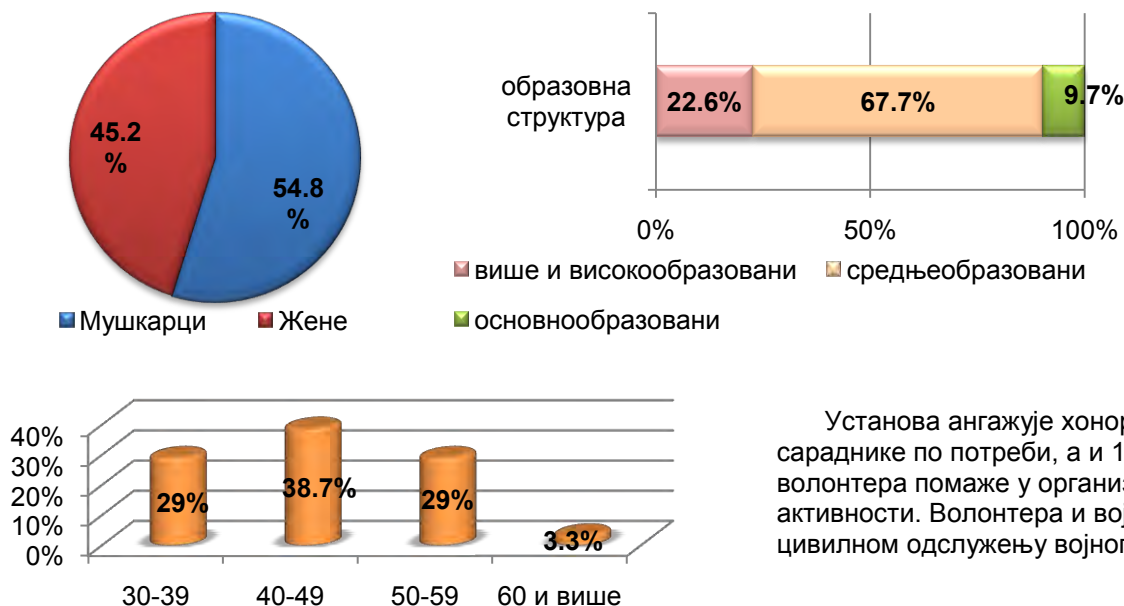
Центар је организатор и плесне школе, школе балета, курса оријенталног плеса, школе глуме и курса за манекене са око 200 полазника у 2008. години. Установа се бави и издавачком делатношћу и у 2009. години објављене су три публикације са укупним тиражом од 1.200 јединица.

Цена улазнице креће се од 100,00 до 500,00 динара. Попуст имају групне посете, пензионери и студенти. За неке манифестације улаз је бесплатан, као што је *Patosoffiranje*.

• Кадрови

Укупан број запослених у Центру за културу је 31, а од тога 38,7% ради у основној делатности. Када је реч о полној структури приметна је предност мушкараца. Образовна структура показује да предњаче средњеобразовани, а старосна указује на највећи број запослених у четрдесетим годинама живота. Млађих од 30 година нема, а само један запослени има 60 година. Просек година запослених је 46.

Приказ 26: Полна, образовна и старосна структура запослених

Установа ангажује хонорарне сараднике по потреби, а и 10 волонтера помаже у организовању активности. Волонтера и војника на цивилном одслужењу војног рока нема.

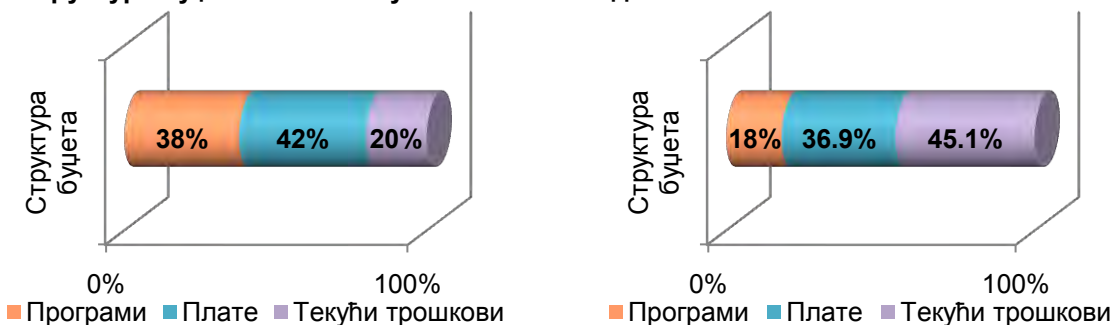
• Буџет

Центар за културу највећим делом финансира се из градског буџета и делом из сопствених прихода. Незнатан део обезбеђује се донацијама и спонзорствима и републичким средствима. Укупан буџет за 2008. годину износио је 460.791,39 евра (37.523.072,00 динара), од којих је за реализацију програма издвојено 174.970,15 евра (14.248.134,00 динара). У 2009. години буџет Установе умањен је на износ од 383.694,88 евра (36.040.729,00 динара), те су и средства за програме опала на 68.933,80 евра (6.475.000,00 динара).

Приказ 27: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 28: Структура буџета Установе у 2008. и 2009. години

Када је о инвестицијама реч, последња четири улагања обезбедио је град Смедерево у вредности од 751.202,00 динара – противпожарна заштита, алармни систем, сценска техника и кровна конструкција. Од Установе Завод није добио податке о периоду када су инвестиције реализоване, нити појединачне износе за радове и опрему. Приоритетна улагања такође нису наведена.

- **Техничка опремљеност**

Институција располаже са 15 рачунара који су умрежени и имају приступ интернету.

- **Проблеми**

Као проблеме у Центру за културу наводе велики део отвореног неискоришћеног простора, те истичу потребу за адаптацијом и претварањем великих у мање просторе учионичког типа. У техничком погледу истиче се недовољна опремљеност компјутерима и пратећом опремом. У финансијском делу потребна су већа средства за реализацију програма. Са кадровима и програмским активностима нема проблема.

Управни одбори установа културе

Податке о структури управних одбора у установама културе доставило је свих пет установа културе: Регионални завод за заштиту споменика културе, Историјски архив, Народна библиотека Смедерево, Музеј у Смедереву и Центар за културу.

На основу података којим Завод располаже, могло би се рећи да управне одборе установа културе у Смедереву углавном чине стручна лица за културне делатности. Изузетак су појединци у управним одборима у Музеју (дактилограф, благајник, механичар), Библиотеци (професор биологије и виши криминалистички инспектор).

Табела 10: Број чланова и структура управних одбора према занимању по установи

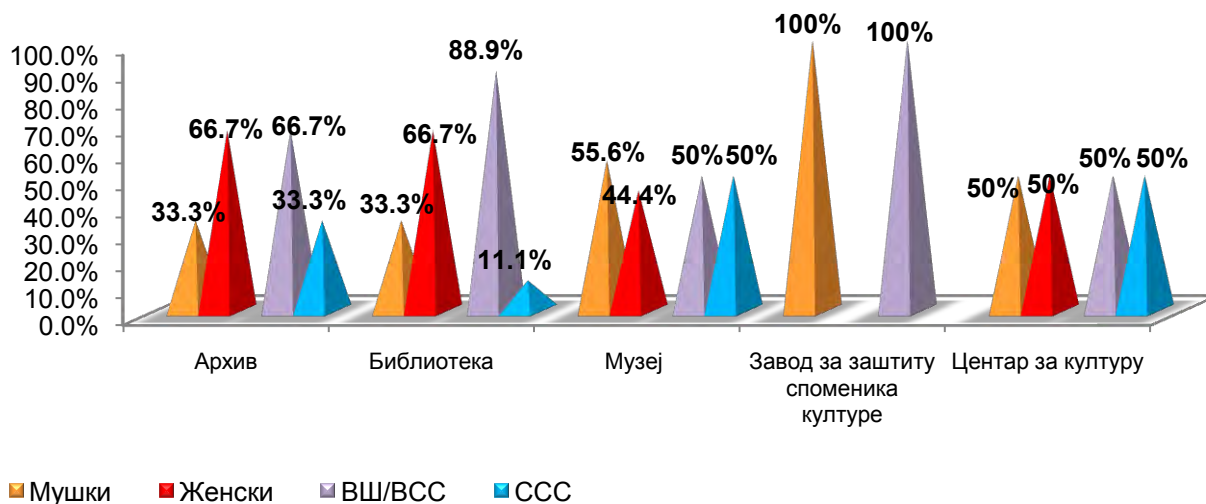
Установа	Укупан број чланова	Број чланова постављен од стране града	Број чланова из редова запослених	Занимање чланова управних одбора по установама
Музеј у Смедереву (нису наведена занимања нити степен стручне спреме за све чланове управног одбора)	9	6	3	1. економиста 2. благајник 3. дактилограф 4. историчар 5. механичар 6. археолог 7. нема података 8. нема података 9. нема података
Библиотека	9	6	3	1. професор књижевности 2. библиотекар саветник 3. дипломирани педагог 4. библиотекар 5. дипломирани правник 6. дипломирани педагог у пензији 7. наставник биологије 8. студент 9. криминалистички инспектор у пензији

Табела 10: Број чланова и структура управних одбора према занимању по установи

Установа	Укупан број чланова	Број чланова постављен од стране града	Број чланова из редова запослених	Занимање чланова управних одбора по установама
Историјски архив (нису наведена занимања свих чланова одбора али јесте степен стручне спреме)	9	6	3	1. дипломирани правник 2. дипломирани економиста 3. економиста 4. етнолог 5. економиста 6. дипломирани правник 7. средња стручна спрема 8. средња стручна спрема (из установе) 9. средња стручна спрема (из установе)
Завод за заштиту споменика	5	3	2	1. свештено лице / конзерватор / рестауратор 2. дипломирани економиста 3. археолог 4. етнолог 5. дипломирани правник
Центар за културу (нису наведена занимања нити степен стручне спреме за све чланове управног одбора)	9	6	3	1. професор у пензији 2. професор у пензији 3. штампар 4. правник 5. приватни предузетник 6. нема података 7. нема података 8. нема података 9. нема података

Узимајући у обзир само чланове одбора за које имамо податке, у већини случајева ради се о више и високо образованим лицима – 73,5%. У оквиру полне структуре предњаче мушкарци чији удео износи 55,9.

Приказ 29: Полна и образовна структура чланова управних одбора

**У приказу су представљени само подаци којима Завод располаже тј. образовна структура чланова у Музеју и Центру за културу, као и полна структура чланова у Центру за културу изражена је само за по шест чланова управног одбора. На интернет сајту Музеја могуће је на основу имена одредити полну структуру свих чланова одбора, али не и образовну.

У Смедереву чланство у управним одборима није плаћена функција. Према подацима који обухватају период 2008 – октобар 2009. године, одбори се састају најмање два, а највише 10 пута у току године.

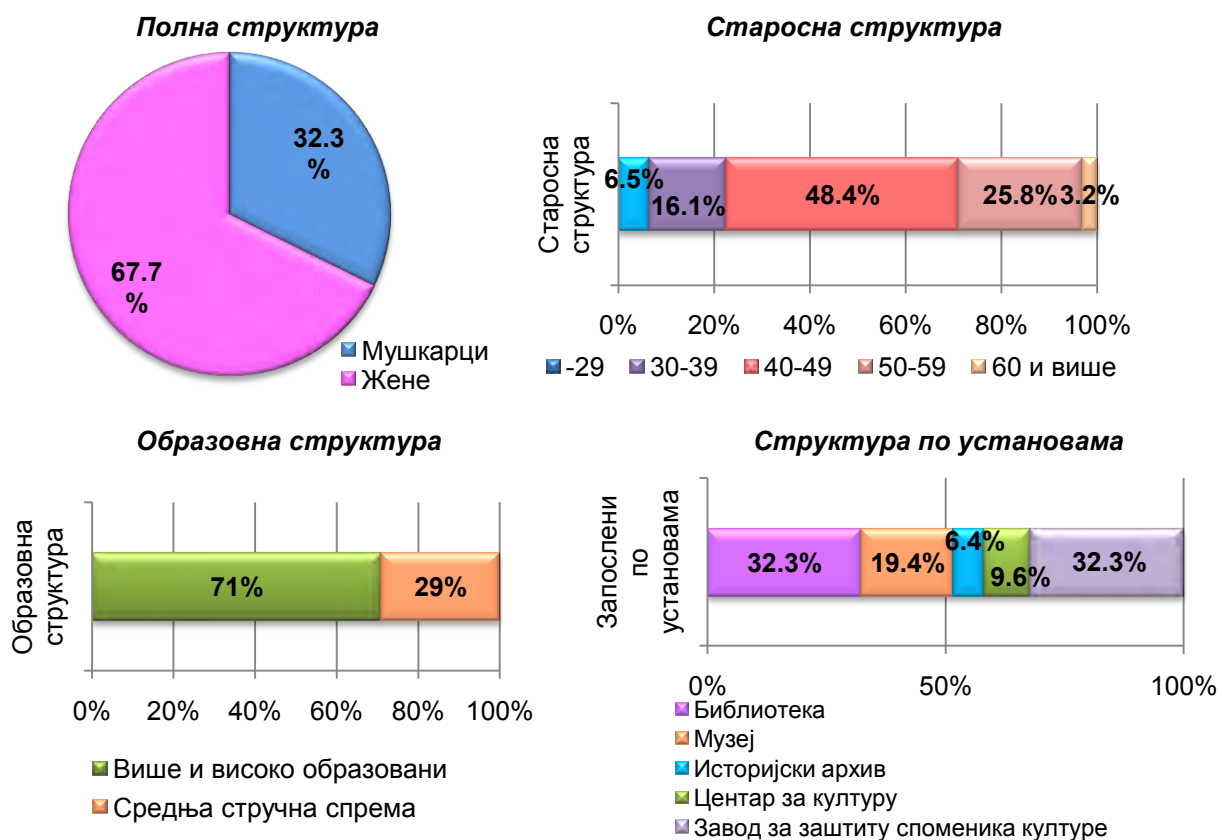
Табела 11: Број састанака управних одбора установа у периоду од јануара 2008. до октобра 2009. године

Установа	Састанци управних одбора	
	2008	јануар – октобар 2009
Историјски архив	4	4
Библиотека	4	6
Музеј у Смедереву	2	4
Завод за заштиту споменика	5	2
Центар за културу	10	7

Ставови запослених у установама културе

Упитник за запослене у Смедереву попунио је 31 запослени из свих градских установа културе. Узорак чини 31,3% свих запослених. У узорку предњаче особе женског пола, и испитаници у петој деценији живота.

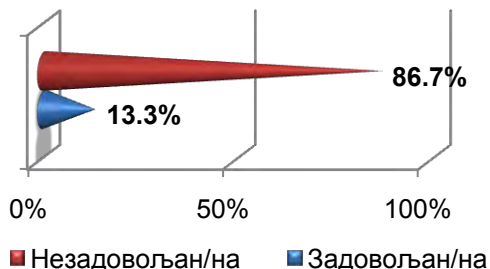
Приказ 30: Структура узорка

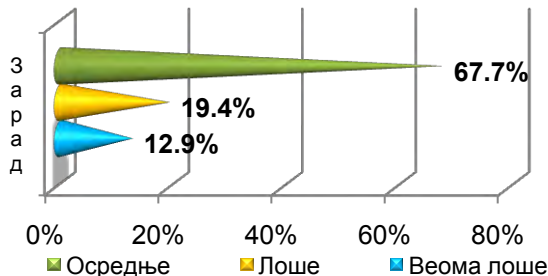
• Задовољство сектором културе

Стањем у култури града задовољно је свега четворо или 13,3% запослених. Томе највероватније доприносе и зараде запослених у том сектору. Наиме, ниједан запослени на питање „Какве су по вашем мишљењу плате запослених у сектору културе?“ није обележио одговор „дobre“ или „веома добре“. Већина анкетираних истиче да су зараде „осредње“, док трећина сматра да су „лоше“ и „веома лоше“. Када је о сарадњи установа културе на локалном нивоу реч, негативних оцена од стране запослених нема, а највећи је број „добрих“ и „врло добрих“ оцена.

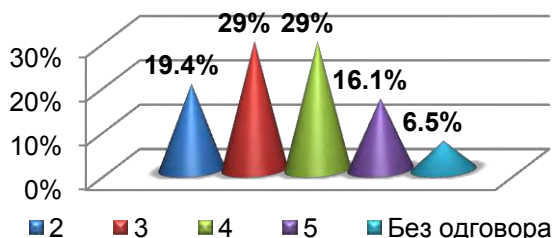
Приказ 31: Задовољство стањем у култури

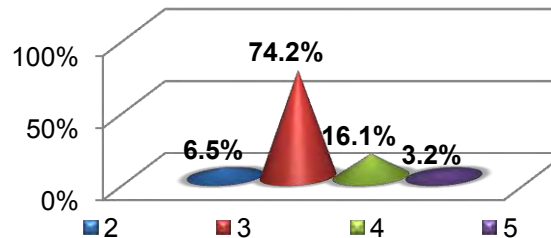
Приказ 32: Задовољство зарадама у сектору културе

Приказ 33: Оцене међусобне сарадње установа културе у граду

Приказ 34: Оцене културних дешавања у граду

Запслени као највеће проблеме истичу:

1. Недовољну бригу за културно-историјско наслеђе
2. Недовољно средстава за програме
3. Недостатак средстава за реновирање објеката и улагање у инфраструктуру

Када је реч о сарадњи са другим актерима, значајним за функционисање установа културе, запслени најлошије оцењују сарадњу установа културе и приватног сектора, али и сарадњу са градским већником за културу. Са друге стране најбоље је оцењена сарадња са Министарством културе и школама. У табели која следи приказане су фреквенције одговора на понуђеној скали, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интезитета где је:

- ■ - збирни приказ опције „одлично“ и „добро“ када је позитивни став већински
- ■ - неутралан одговор „ни добро ни лоше“ у случајевима када доминира
- ■ - збирни приказ опције „лоше“ и „веома лоше“ за негативни већински став

Табела 12: Сарадња установа културе са другим актерима битним у њиховом функционисању оцењена од стране запслених у установама

Између установа културе у граду и насељеним местима	Одлично 6,9%	Добро 20,7%	Ни добро ни лоше 55,2%	Лоше 13,8%	Веома лоше 3,4%
Између установа културе и школа	Одлично 6,5%	Добро 38,7%	Ни добро ни лоше 35,4%	Лоше 19,4%	Веома лоше 0%
Између установа културе и приватног сектора	Одлично 0%	Добро 3,3%	Ни добро ни лоше 40%	Лоше 43,3%	Веома лоше 13,3%
Између установа културе и секретаријата за културу	Одлично 0%	Добро 22,6%	Ни добро ни лоше 38,7%	Лоше 32,3%	Веома лоше 6,5%
Између установа културе и већника за културу у скупштини града	Одлично 0%	Добро 28,6%	Ни добро ни лоше 28,6%	Лоше 32,1%	Веома лоше 10,3%
Између установа културе и министарства културе	Одлично 9,7%	Добро 41,9%	Ни добро ни лоше 22,6%	Лоше 22,6%	Веома лоше 3,2%

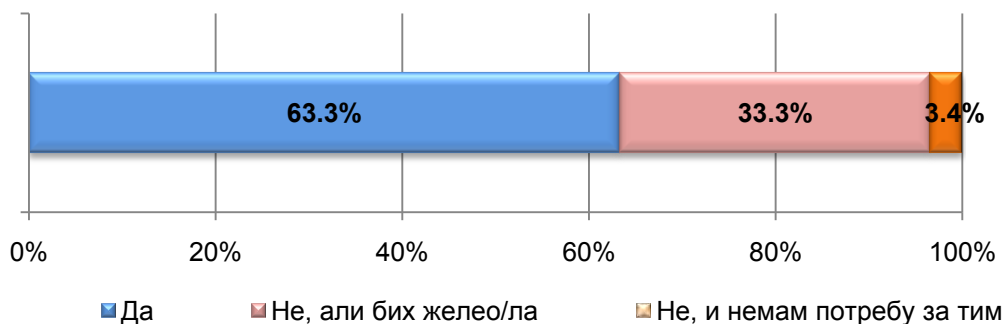
Запослени имају много критичнији став према стању у појединим областима културе него када је реч о сарадњи. Једина област оцењена позитивно од стране запослених је „неговање фестивала различитих по карактеру“. Најлошије је оцењена област истраживања потреба публике.

Табела 13: Развијеност појединих области из културе према оценама запослених

Развој културног туризма	Одлично 0%	Добро 6,5%	Ни добро ни лоше 32,3%	Лоше 54,8%	Веома лоше 6,5%
Истраживања публике ради унапређења садржаја	Одлично 0%	Добро 0%	Ни добро ни лоше 20,7%	Лоше 70%	Веома лоше 10,3%
Подстицање културног аматеризма	Одлично 0%	Добро 28,6%	Ни добро ни лоше 48,4%	Лоше 9,7%	Веома лоше 6,5%
Подршка новим креативним пројектима	Одлично 10,3%	Добро 3,4%	Ни добро ни лоше 31,1%	Лоше 44,9%	Веома лоше 10,3%
Неговање фестивала, различитих по карактеру	Одлично 14,8%	Добро 40,7%	Ни добро ни лоше 40,7%	Лоше 3,7%	Веома лоше 0%
Реактивација индустријског наслеђа	Одлично 0%	Добро 0%	Ни добро ни лоше 36,7%	Лоше 33,3%	Веома лоше 30%
Улагање у простор за рад	Одлично 0%	Добро 25,8%	Ни добро ни лоше 35,5%	Лоше 32,3%	Веома лоше 6,5%

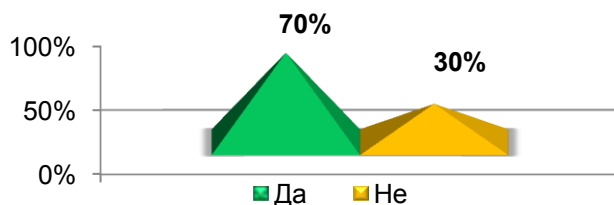
Установе у Смедереву судећи по одговорима испитаника воде бригу о доедукацији кадрова.

Приказ 35: Одговор на питање: „Да ли сте од стране ваше установе били послати на семинар/програм едукације?“

Више од две трећине запослених пристало би да учествује у изради локалног плана културног развоја.

Приказ 36: Одговор на питање: „Да ли бисте учествовали у изради стратешког плана развоја културе у свом граду?“

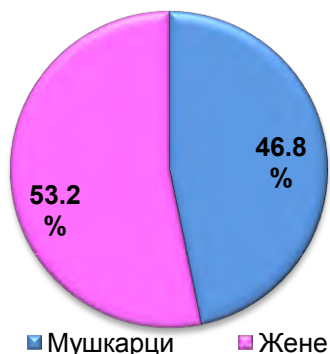

Ставови грађана Смедерева о култури у њиховом граду

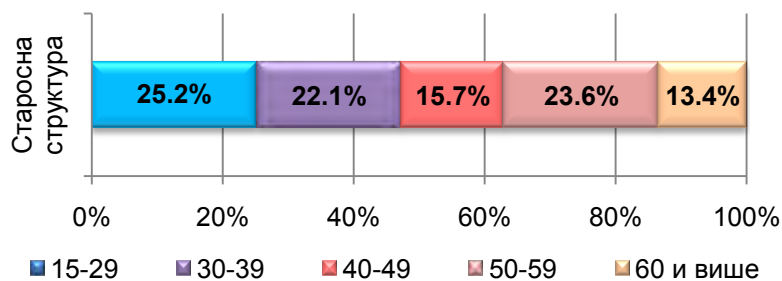
Анализа ставова Смедереваца о култури базирана је на обради одговора из 389 упитника прикупљених од грађана током октобра 2009. године. Удео питања на која грађани нису дали одговор је 1,8%. Приликом анализе они неће бити узимани у обзир.

Приказ 37: Структура узорка

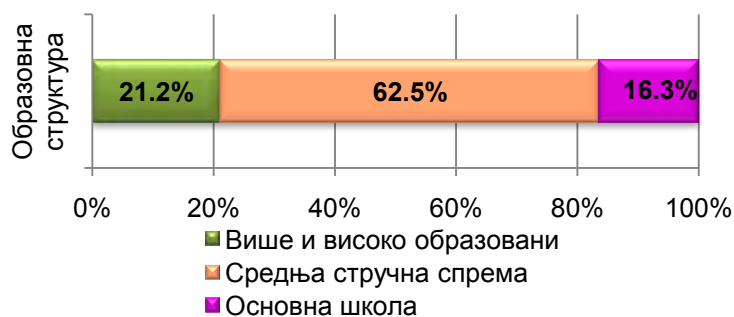
Полна структура

Старосна структура

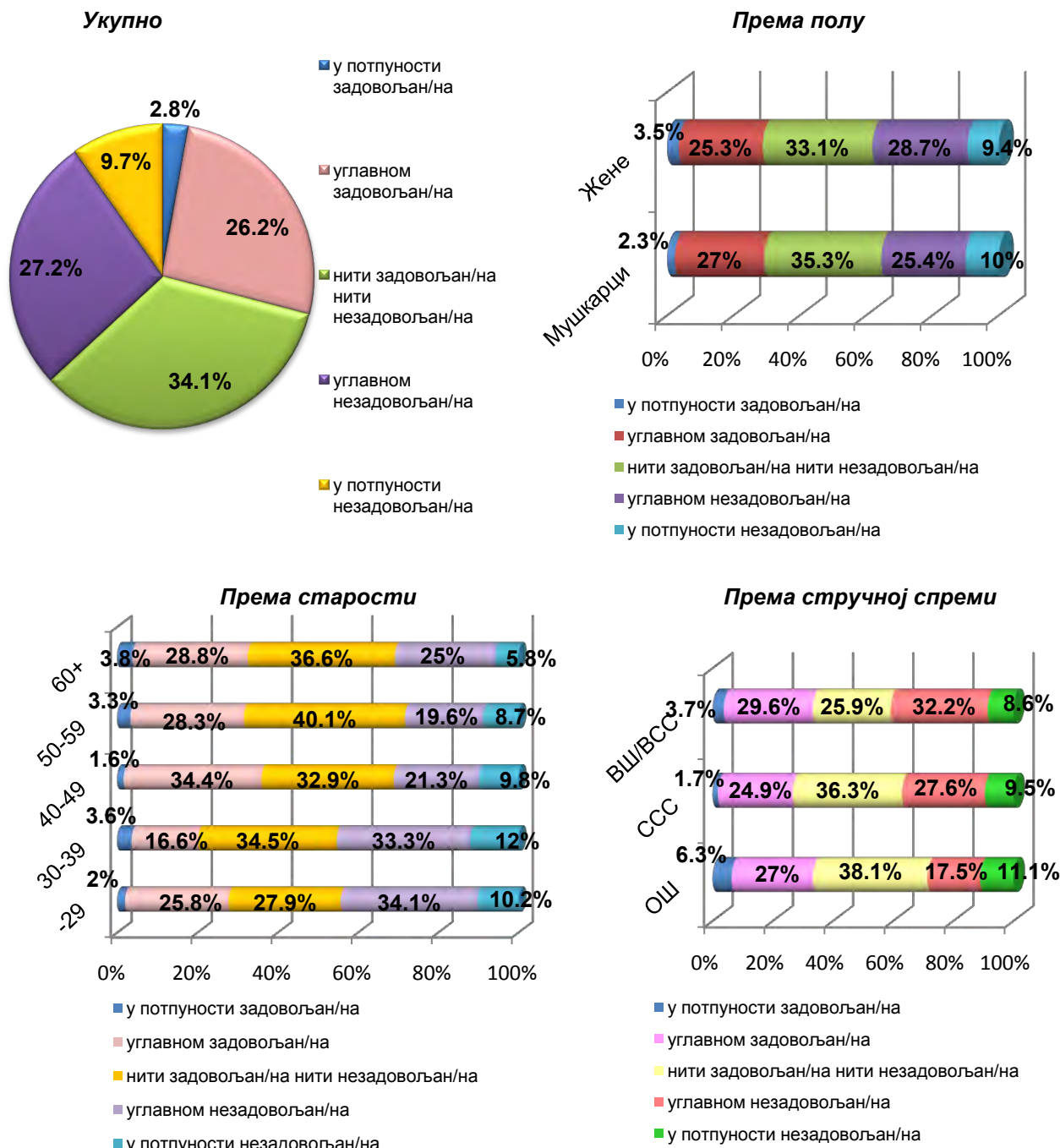
Образовна структура

• Задовољство стањем у култури

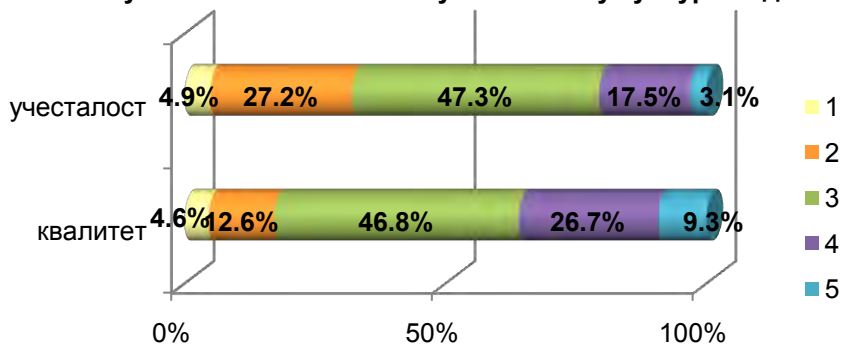
Може се рећи да су културном понудом грађани Смедерева више незадовољни него задовољни. Наиме, уколико се занемари одговор „нити сам задовољан/на нити сам незадовољан/на“ око којег се груписао највећи број одговора (34,2%), а који показује мање или више неутралан став, више је испитаника незадовољно културом у граду (36,8%), него што има оних који показују задовољство (31,6%), мада разлика није велика. Жене су незадовољније стањем у култури од мушкараца. Када је узраст испитаника у питању, најнезадовољнији су грађани у тридесетим годинама (44,2%) и најмлађи испитаници. Највеће задовољство испољавају грађани између 40 и 49 година. Када је о задовољству према образовној структури реч, незадовољство расте са порастом степена стручне спреме, па су са 40,2% негативних одговора најнезадовољнији више и високо образовани, а најзадовољнији основнообразовани са 33,3% позитивних оцена.

Приказ 38: Задовољство грађана стањем у култури града

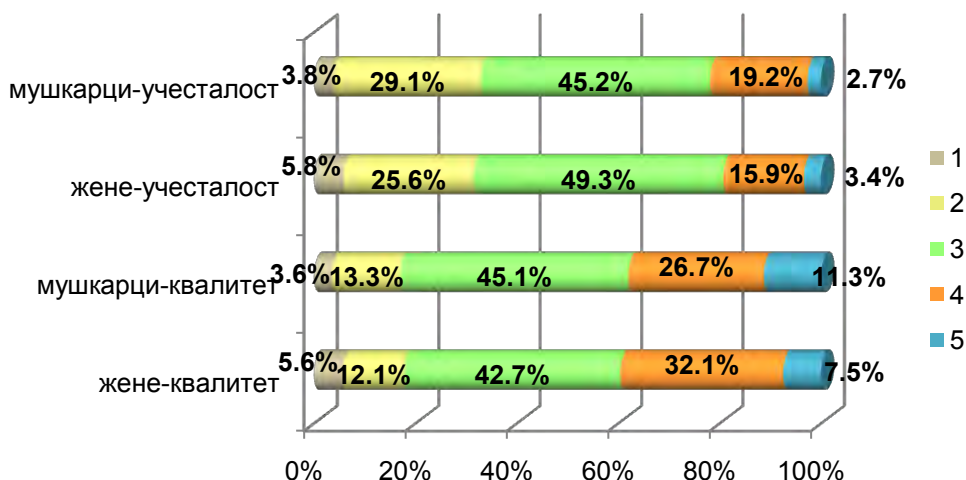

Када су учесталост и квалитет културних садржаја у питању, уколико не рачунамо „добру“ оцену за коју се одлучује највећи број испитаника, више је оних који мисле да би догађаји из културе требало да буду чешћи, него оних који су задовољни постојећим стањем. Са друге стране двостуко је већи број грађана који квалитет догађаја оцењују високим, „врло добрим“ и „одличним“ оценама, него оних који су квалитетом понуде незадовољни. Просечна оцена учесталости на основу одговора анкетираних је 2,9, а квалитета 3,2. Дакле, може се закључити да квалитет дешавање у великој мери задовољава потребе публике, али да би број догађаја могао бити већи. У Смедереву су мушкарци нешто критичнији према културној понуди од жена.

Приказ 39: Оцене испитаника у вези са квалитетом и учесталошћу културних дешавања

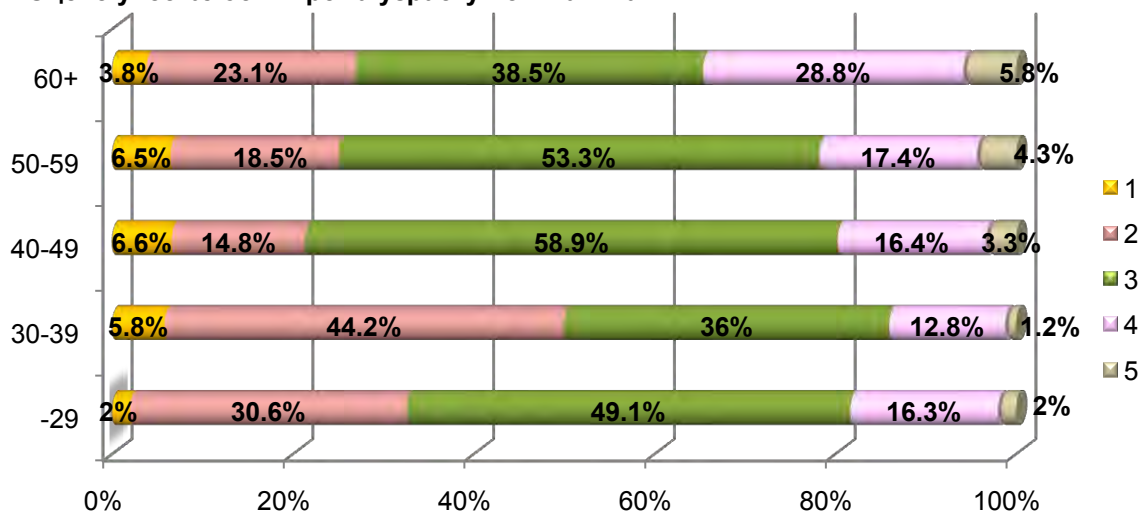

Приказ 40: Оцене испитаника квалитета и учесталости према полу

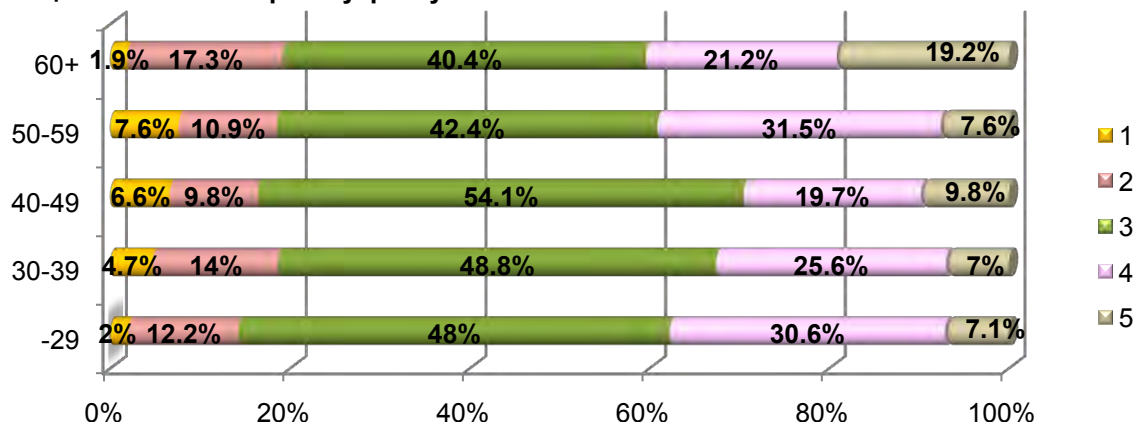

Треба истаћи да учесталост културних дешавања најмање одговара грађанима између 30 и 39, а највише испитаницима у четрдесетим годинама живота. Са друге стране када је квалитет културних садржаја у питању, најнезадовољнији су најстарији, од 60 и више година, али са друге стране, та група испитаника је доделила и највише „врло добрих“ и „одличних“ оцена. Најмање ниских оцена дали су најмлађи испитаници.

Приказ 41: Оцене учесталости према узрасту испитаника

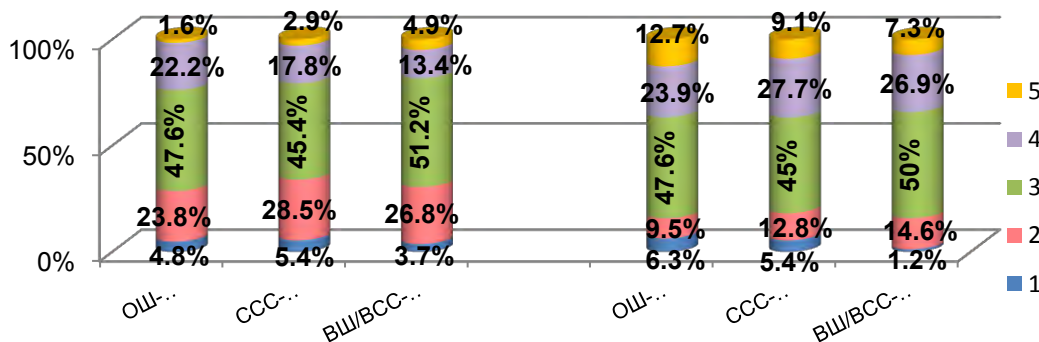

Приказ 42: Оцене квалитета према узрасту испитаника

Пресек степена образовања са учесталошћу културних садржаја, показује да средњеобразовани имају најизраженију потребу за већим бројем догађаја, док основнообразовани показују највеће задовољство тим параметром. У случају квалитета разлике у броју високих оцена између образовних група су веома мале, а ниске оцене у највећем броју такође дају средњеобразовани, док су преостале две групе изједначене.

Приказ 43: Оцена учесталости и квалитета према степену образовности испитаника

• Развијеност појединих области културе у Смедереву

Област коју Смедеревци виде као најразвијенију у свом граду је област заштите културне баштине и неговања традиције – 44,4% испитаних оцењује је „врло добром“ или „одличном“ оценом. У свим старосним, образовним и полним категоријама „заштита културне баштине“ је на првом месту према броју високих оцена, изузев код најмлађих, основнообразовних и грађана са вишом и високом стручном спремом, који на прво место по броју „врло добрих“ и „одличних“ оцена стављају „културни аматеризам“. При том су тај сегмент културне понуде у највећем броју високим оценама оценили најстарији грађани (50%), а у најмањем најмлађи испитаници (36,7%). На другом месту се код свих група испитаника нашао „културни аматеризам“ изузев код оних који су га ставили на прво место, па се код њих на другом месту налази област „заштите културне баштине“.

На трећем месту према броју „врло добрих“ и „одличних оцена“ у свим групама наша се област „занимљивост културних садржаја“, изузев код испитаника између 40 и 49 година који на треће место стављају промотивне активности установа, као и најстаријих грађана и испитаника са основном школом који на треће место стављају област „културног туризма“. На основу поменутих оцена може се закључити да, према мишљењу грађана, установе културе функционишу на високом нивоу јер су као најразвијеније области наведене најважније активности установа културе – да очувају културно наслеђе и пруже занимљиве садржаје публици. Међутим, треба истаћи да су се на предпоследњем месту, иза области културног туризма, наша истраживања потреба публике, те да то може довести до раскорака између жеља грађана и културне понуде. Управо због тога истраживања потреба грађана треба да буду једна од полазних тачака у обликовању културне политике града.

У табели која следи приказане су фреквенције одговора, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интезитета.

- - збирни приказ оцена четири и пет када је позитивни став већински
- - неутралан одговор, оцена три, у случајевима када исти доминира
- - збирни приказ оцена један и два када је негативан став већински

Значајан је и број „не знам“ одговора као начин сагледавања упућености грађана у поједине сегменте културе.

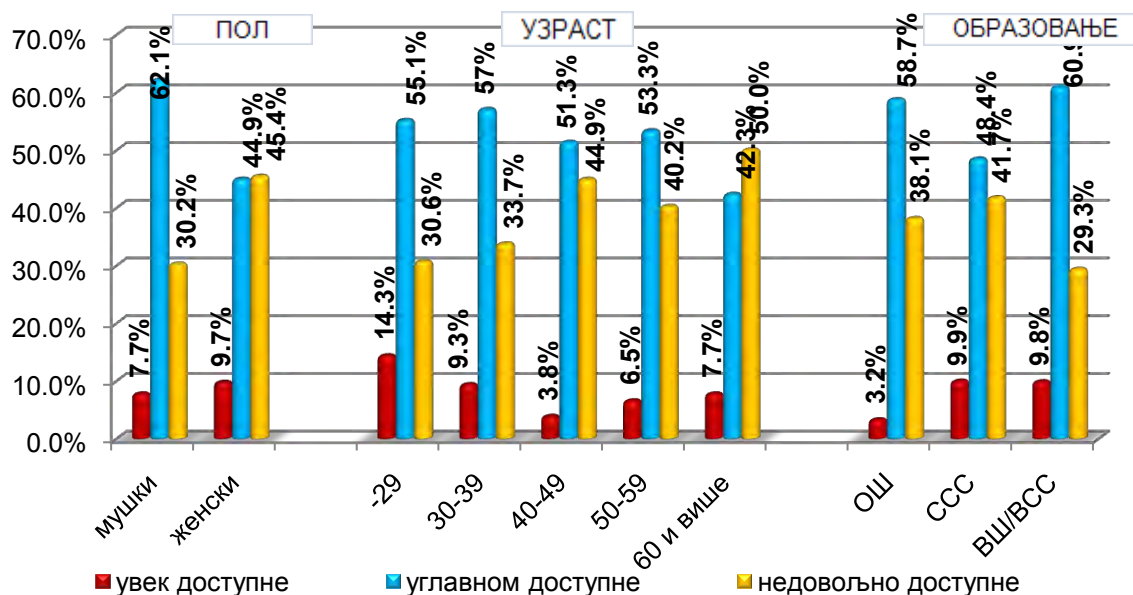
Табела 14: Рангирање области културе према броју „недовољних“ и „довољних“ оцена испитаника (у процентима)

Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам	Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам
1	развијеност културног туризма	61,6	21,3	11,2	4,2	6	промоција садржаја од стране установа	39,1	29,8	24,7	6,4
2	истраживање потреба публике	60,9	21	11,1	7	7	сарадња установа на локалном нивоу	33,2	31,4	16,9	18,5
3	заступљеност културних садржаја према етничким групама у граду	52,9	19,1	15,7	12,3	8	занимљивост културних садржаја	26,2	39,3	31,3	3,1
4	развијеност савременог стваралаштва	45,2	28,1	19,5	7,2	9	неговање традиције и заштита културне баштине	23,1	29,4	44,4	3,1
5	заступљеност међународне сарадње	41,7	26	17,5	14,8	10	развијеност културног аматеризма	18	34,3	40,5	7,2

Начин информисања о културним дешавањима у граду

На питање „колико су вам доступне информације о културним дешавањима у вашем граду“, 61,6% испитаних одговара да су им информације о догађајима доступне – „углавном“ 52,8% одговора или „увек“ 8,8%. Остали испитаници, њих 38,4%, истичу да тешко долазе до информација о дешавањима. Дистрибуција одговора према полној, старосној и образовној структури показује да су мушкарци мало више информисани од жена, да најмлађи испитаници у највећем броју сматрају да су информисани о ономе што се дешава у граду, а најстарији најмање, и да анкетирани са средњим образовањем истичу најнижу информисаност међу образовним категоријама, а високообразовани највише.

Приказ 44: Доступност информација о културним дешавањима према полној, старосној и образовној структури испитаника

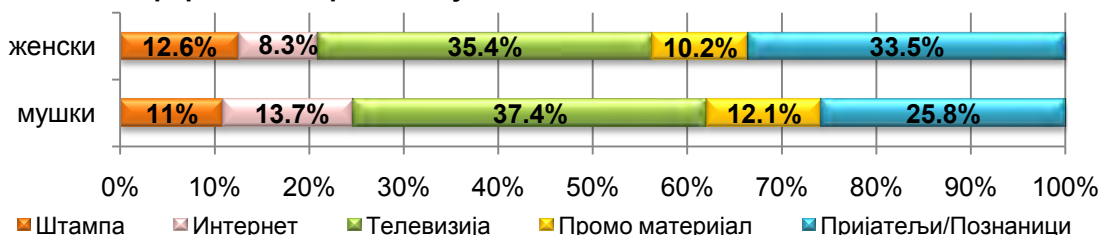

Судећи по одговорима испитаника, грађани Смедерева се најчешће информису путем телевизије, а најређе путем интернета. При том најмлађе групе испитаника у сврху информисања најчешће користе пријатеље, док све остале групе на прво место као извор финансирања стављају телевизију. Најмлађи испитаници (од 15 до 29 година) након социјалних мрежа најчешће користе интернет, па потом телевизију као извор информација. Испитаници у тридесетим годинама на друго место стављају телевизију, па интернет и промо материјал. Старији грађани, после телевизије, информације добијају од пријатеља, а затим из штампаних медија. Треба напоменути да број оних који се највише информису путем телевизије расте са порастом броја година, а да коришћење интернета опада са порастом година испитаника, док га најстарији грађани уопште не користе за добијање информација.

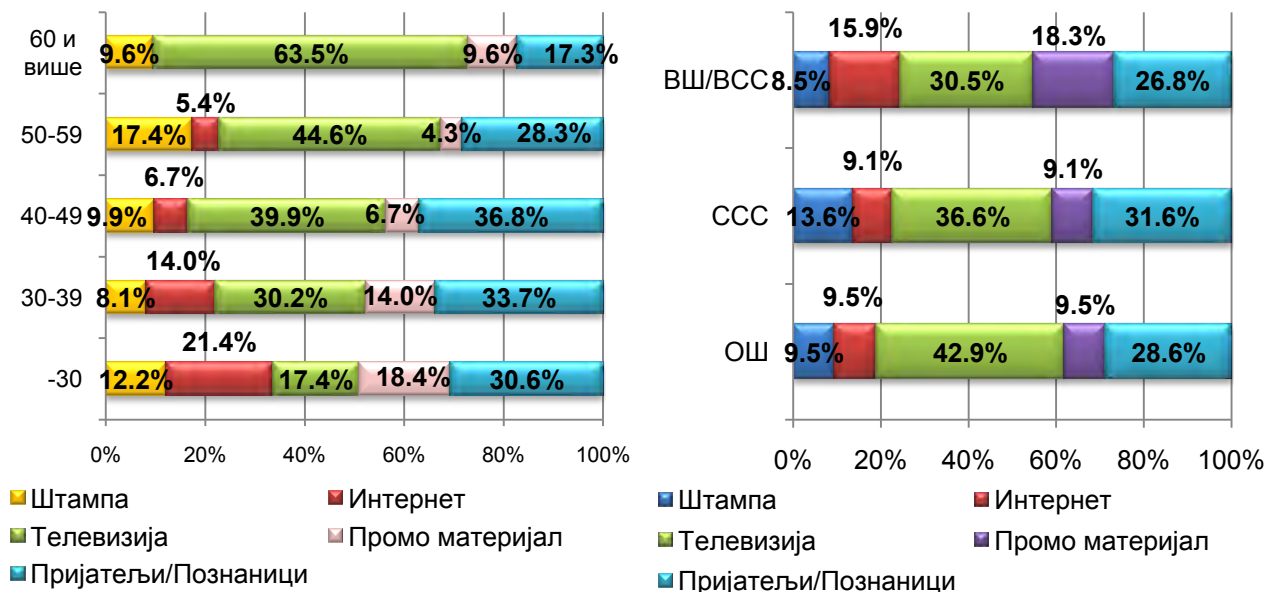
Поредак извора информација је исти и код жена и код мушкараца, с тим да се жене видно чешће од мушкараца информису преко пријатеља, док мушкарци у већој мери него жене за извор информација користе интернет.

Образовна структура показује да коришћење телевизије као примарног извора информација опада са порастом степена образовања. На друго место све три образовне групе стављају социјалне мреже, с тим да их најчешће користе средњеобразовани. Особе са основним образовањем подједнако користе преостале изворе информација. Високообразовани се на трећем месту одлучују за промоматеријал, а средњеобразовани за штампане медије.

Приказ 45: Начини информисања према полу

Приказ 46: Начини информисања према старосној и образовној структури испитаника

Грађани Смедерева су у последњих годину дана у 17% случајева били позвани од стране неке установе на дешавање, и то најчешће од стране Центра за културу. Међутим, и сами грађани се у веома малом броју ангажују да би добили информације у смислу пријављивања на мејлинг листе установа културе (свега 5,7% испитаних налази се на листама установа) или редовно посећивање интернет страница установа културе. Ипак, знатно чешће се од пријављивања на мејлинг листе посећују интернет презентације установа – трећина анкетираних на интернету налази информације, а међу њима само 5,9% то редовно ради, а 27,3% повремено.

Приказ 47: Информисање ангажовањем грађана и/или установа културе

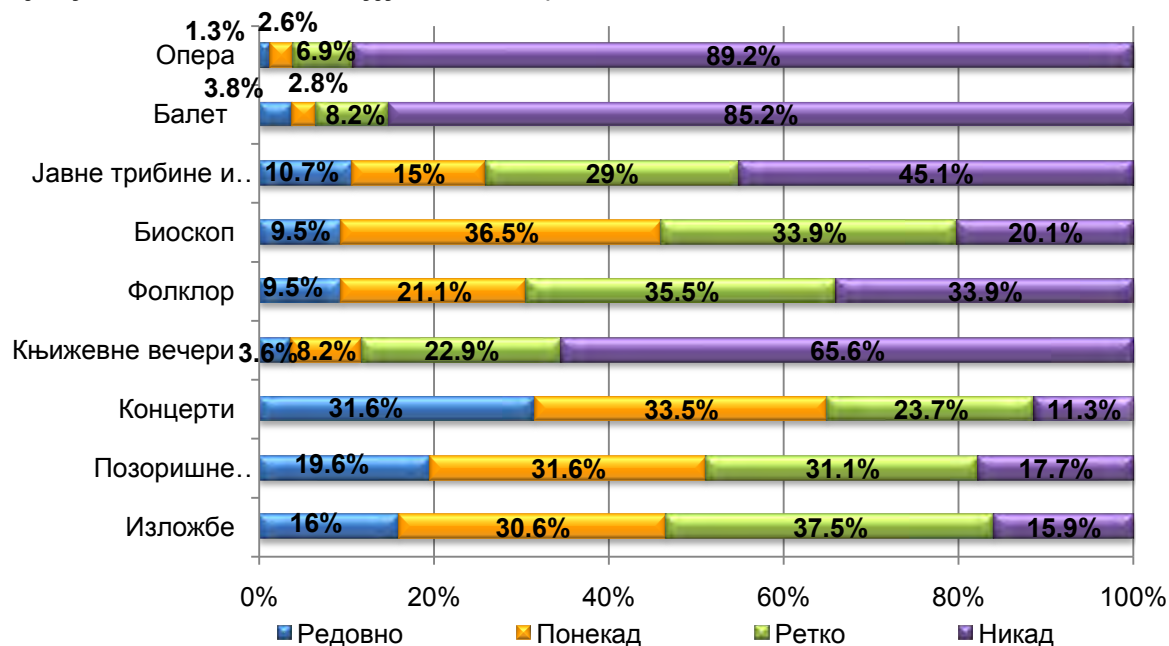

Учесталост посете различитих културних садржаја

Не рачунајући оперу и балет који се јако ретко одигравају у градовима Србије, може се закључити да мали проценат Смедереваца редовно⁴ посећује неки тип културних садржаја. Процент редовних посетилаца, искључујући балет и оперу, без обзира о којем се другом садржају ради, је у просеку 11,7%. Најредовније се посећују концерти на које увек одлази 3,3%, а често 28,3% грађана који се могу рачунати као редовни посетиоци. На другом месту по редовности посете су позоришне представе са 19,6% редовних посетилаца. Након концерата и позоришних представа, најредовније посетиоце имају изложбе (16% редовних посетилаца), па биоскоп (9,5 % редовних посетилаца).

Према броју оних који су барем једном били на неком дешавању, на првом месту су концерти, на другом изложбе, на трећем позоришне представе, што се може видети кроз број одговора „никад“ у приказу који следи.

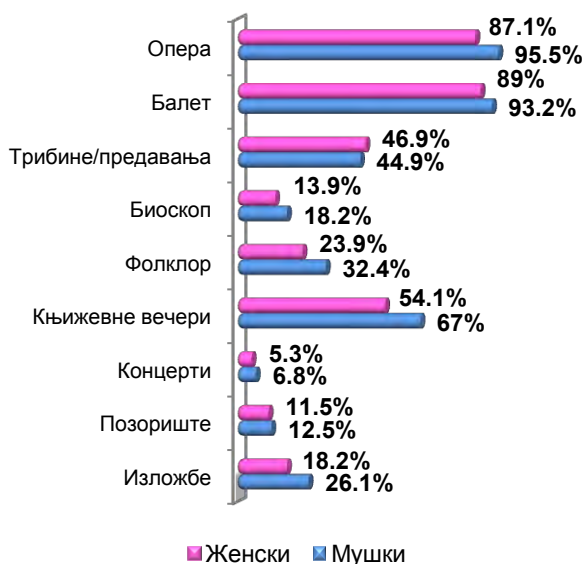
Приказ 48: Укупна учесталост посете различитих културних садржаја (у редовне посетиоце рачунају се они који „увек“ и „често“ посећују дешавања)

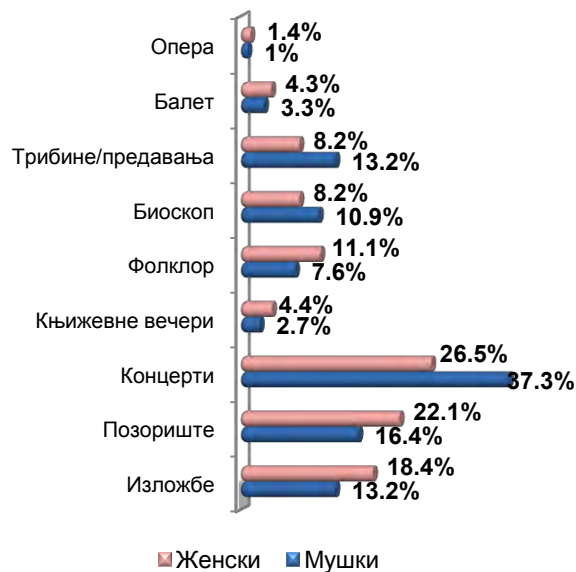
⁴ У анализи се прави разлика између редовних посетилаца (оних који на питања о посети дају одговоре „увек“ - кад год има неко дешавање одем на њега, и „често“ – кад год има нешто што ми се допада, одем) и највећег броја посетилаца као категорије који су у највећем броју били на одређеном дешавању, без обзира на учесталост.

На свим дешавањима мушкарци су нешто бројнија публика, изузев на трибинама и предавањима. Са друге стране, жене су редовнија публика (имају више одговора „увек“ и „често“) на већини садржаја – изложбама, позоришту, књижевним вечерима, фолклору, балету и опери, док су мушкарци редовнији на концертима, биоскопским пројекцијама и трибинским програмима.

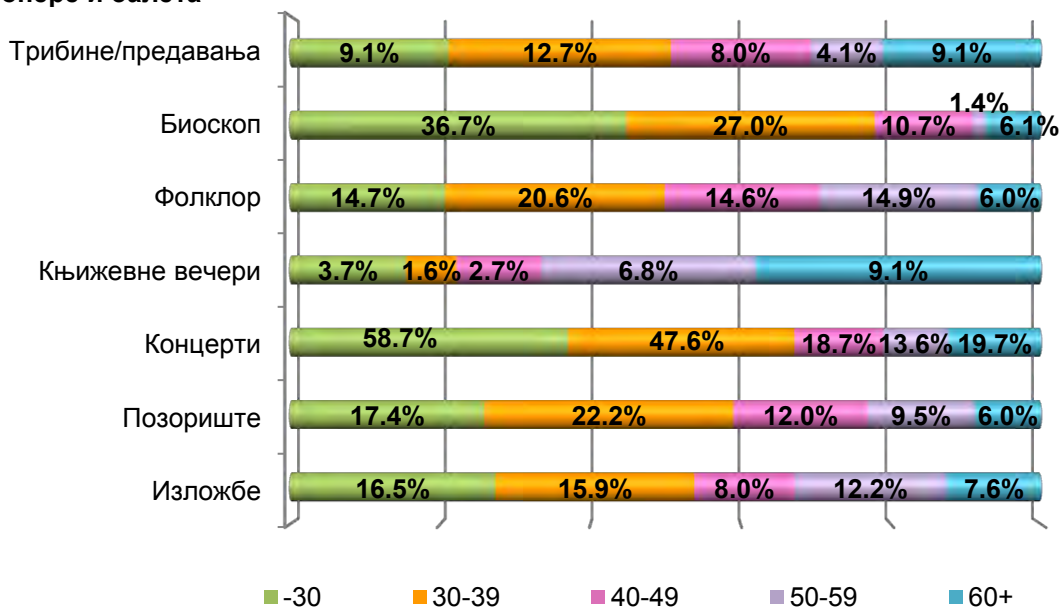
Приказ 49: Дистрибуција одговора „никад“ (нисам био/ла на том дешавању) према полу

Приказ 50: Број редовних посетилаца садржаја према полу

Приказ 51: Процент редовних посетилаца (одговори „увек“ и „често“) према старосној структури без посета опере и балета

Кроз визуру старосне структуре, све категорије у највећем броју редовно посећују концерте, изузев особа у педесетим годинама живота који су у највећем броју редовни посетиоци фолклорних манифестација. На другом месту по броју редовних посетилаца код најмлађих група (испитаници од 15 до 39 година) је биоскоп, код анкетираних између 40 и 49 година фолклорне манифестације, код испитаника у шестој деценији концерти, код особа од 60 и више година књижевно-трибински програми. На трећем месту по броју редовних посетилаца налазе се: код млађих група (испитаници од 15 до 49 година) позоришне представе, а код испитаника од 50 и више година изложбе.

Не рачунајући балет и оперу где је посећеност очекивано ниска, испитаници у свим старосним групама најмање посећују књижевно-трибинске програме.

Приказ 52: Најмања посећеност програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора) без посете опере и балета

Из приказа се види да су изложбе најпосећеније од стране грађана од 40 до 49 година. Најмања посећеност изложби је од стране најстаријих грађана.

Позориште у највећем броју посећују испитаници у тридесетим годинама живота, док најстарији бележе најмањи број одласака на представе.

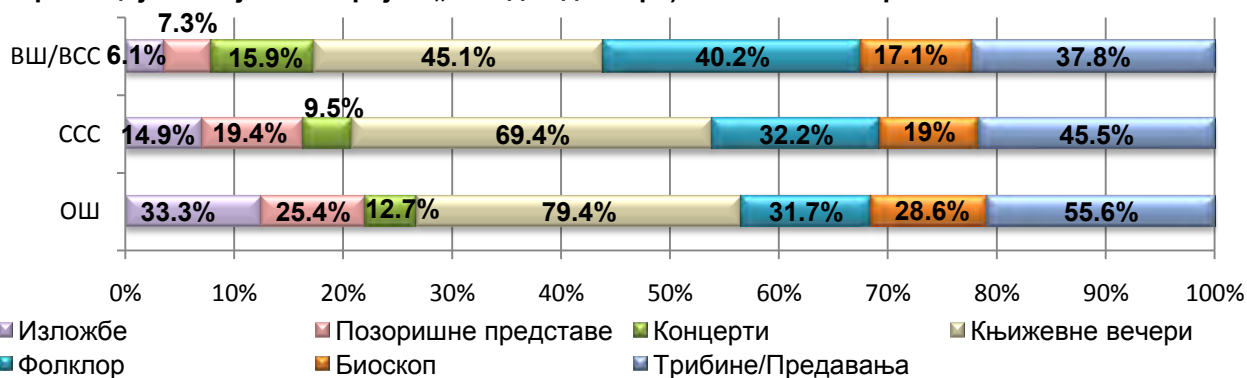
Концерти су најпосећенији од стране грађана до 39 година, а најмање од стране најстаријих.

Књижевне вечери, трибине/предавања и фолклорне манифестације су најнепопуларнији садржаји међу грађанима Смедерева, после балета и опере. Књижевне вечери и фолклорне приредбе најчешће посећују грађани у шестој деценији живота, а трибинске програме најмлађи Смедеревци.

Биоскоп је најпопуларнији међу најмлађима, а посета опада сразмерно расту броја година.

Балет и опера се веома ретко одржавају у граду те је посета тих садржаја очекивано најмања. Балет су у највећем броју гледали грађани између 30 и 39 година – 20,9%, а оперу најстарији грађани 13,5%.

Приказ 53: Најмања посећеност програма према образовној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора) без посете опере и балета

Кад се посећеност укрсти са образовном структуром испитаника, увиђа се да посећеност свих садржаја расте сразмерно повећању степена образовања, изузев када је реч о трибинама где посећеност

расте са опадањем степена стручне спреме, и када говоримо о концертима на које најређе иду високообразовани, а најчешће средњеобразовани.

И посета балетских и оперских садржаја следи исти исти принцип. Код опере посећеност креће од 17,1% код више и високо образованих, преко 8,9% код средњеобразованих, до 4,8% код основнообразованих. Код балета посећеност код основнообразованих је 7,9%, код средњеобразованих 12,4%, а код више и високо образованих 16,8%.

• Разлози (не)посећености културних програма

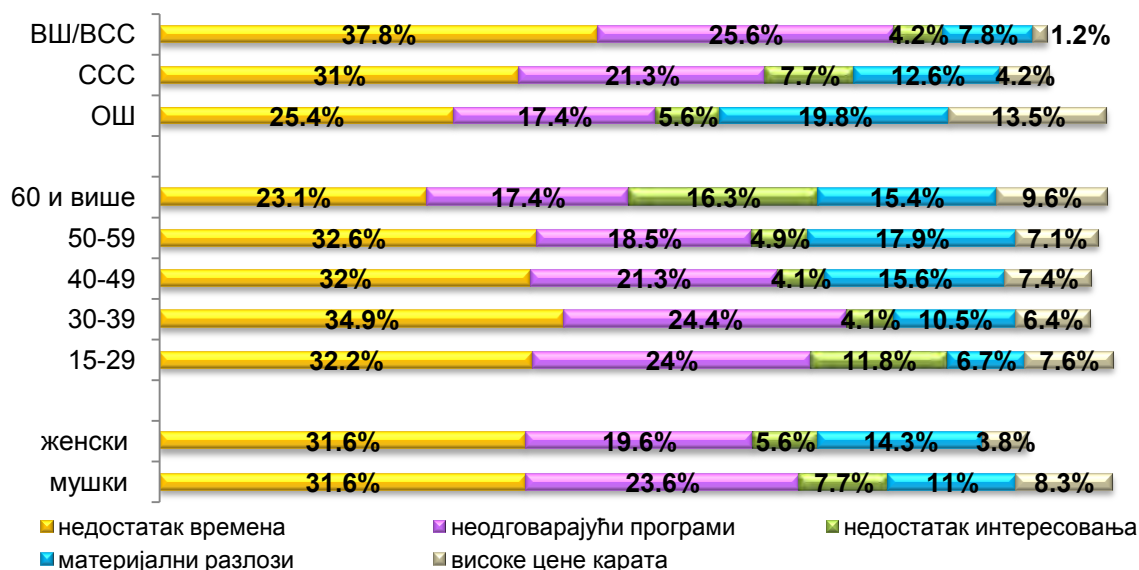
Испитаници у 46,9% случајева сматрају да су цене улазница за културна дешавања реалне, док 24% сматра да су цене високе, а 27% нема мишљење о томе.

С обзиром на то да скоро половина анкетираних (49% са онима који сматрају да су цене ниске) сматра да цене нису високе, финансијски моменат у посети културних садржаја није пресудан, али има утицаја код релативно великог броја грађана. Као најчешћи одговор на питање „Шта је разлог због којег евентуално не идете чешће на културна дешавања?“ грађани наводе „недостатка слободног времена“ са 32,2% одговора и „неодговарајуће програме“ са 21,8%. Након њих следе одговори који се тичу материјалног стања испитаника и високих цена карата⁵ који збирно имају удео у одговорима од 20,5%. Дакле, петина грађана приликом одлуке о посећивању програма има финансијске недоумице.

Дистрибуција одговора према полној, старосној и образовној структури показује да су се на прва два места по броју одговора као најчешћи разлог за непосећивање догађаја нашли „недостатак слободног времена“ и „неодговарајући програми“, изузев код испитаника са основном школом где су се на другом месту нашли „материјални разлози“. Судећи према одговорима испитаника, најмање интересовања за културне садржаје показују особе женског пола између 50 и 59 година са основним образовањем.

Дистрибуција одговора према полној структури показује да су и мушкарци и жене подједнако заузети за садржаје из културе, да женама чешће не одговарају програми и, а да мушкарци чешће немају новца за куповину улазница. Мушкарци су нешто више заинтересовани за културне програме, а жене чешће сматрају да цена улазница није у складу са оним што пружа.

Приказ 54: Главни разлози због којих испитаници не посећују чешће културне догађаје према полним, старосним и образовним категоријама

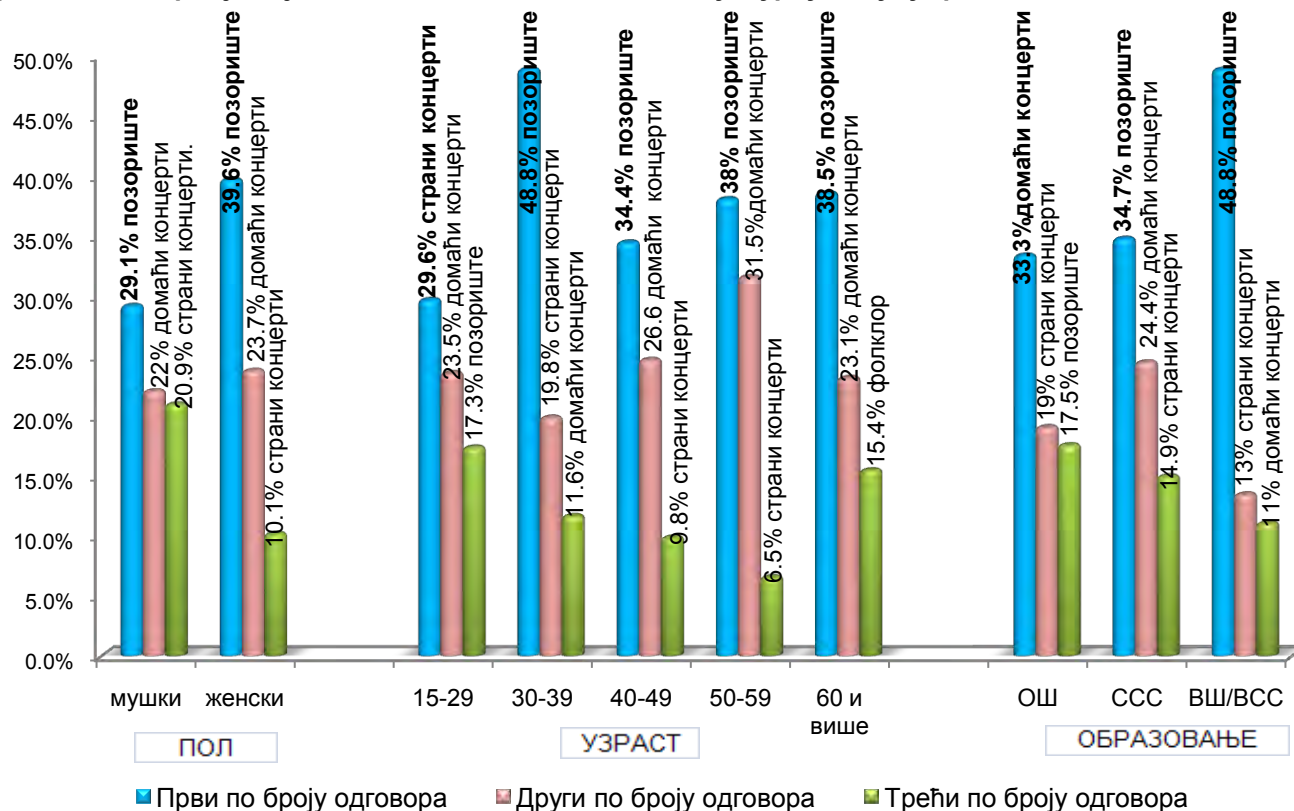
Оно што се у оквиру истраживања Завода за проучавање културног развоја издвојило као највећа културна потреба грађана Смедерева јесу позоришне представе, па концерти најпре домаћих, па страних

⁵ У упитнику је направљена разлика између одговора „материјални разлози“ који је директно упућивао на низак материјални статус испитаника због чега је култура недоступна и/или скрајнута, и одговора „високе цене карата“ где се алудира на несклад између садржаја и цене улазнице за њега, те испитаник одлучује да не жели да издвоји новац за такав садржај.

извођача. Најмање се као садржај за обогаћивање помињу књижевне вечери, трибине, па балетске представе. Свега 3,1% грађана истиче да је задовољно културном понудом у граду и да у истој ништа не би мењали. Највише задовољних је међу најстаријом популацијом.

Све старосне групе испитаника сматрају да би културну понуду требало обогатити музичким и позоришним садржајима, само је питање који садржај у којој групи заузима које место. И мушкарци и жене највише желе позоришне представе, те концерте домаћих, па концерте страних извођача. Када је образовна структура у питању, испитаници са завршеном основном школом сматрају да би културној понуди требало додати концерте домаће музике, док високообразовани и грађани са средњом стручном спремом највише желе позоришне садржаје. На другом и трећем месту се у образовним групама смењују концерти домаће и стране музике, односно позоришта код основнообразованих. Од музичких садржаја Смедеревци би најпре понуду обогатили са поп и рок (42,9%), потом фолк (18%), па џез програмима (13,4%).

Приказ 55: Садржаји којима би испитаници обогатили културну понуду града⁶

• **Симболи града⁷**

Убедљиво највише грађана препознало је Тврђаву као највећи симбол града Смедерева – 29,9% свих одговора је то потврдило. Међу првих десет културних симбола града нашле су се три манифестације – *Смедеревска јесен* са 21,7% одговора, *Нушићеви дани* са 6,7% гласова грађана и *Тврђава театар* са 3,4% одговора. Када су у питању установе културе на списку од 10 симбола нашли су се Музеј и Центар за културу.

Табела 15: Првих 10 симбола града према одговорима испитаника

1	<i>Смедеревска тврђава</i>	6	<i>Манифестација „Тврђава театар“</i>
2	<i>Манифестација „Смедеревска јесен“</i>	7	<i>Бранислав Нушић, Музеј у Смедереву</i>
3	<i>Манифестација „Нушићеви дани“</i>	8	<i>Доситеј Обрадовић</i>
4	<i>Карађорђево дуд</i>	9	<i>Димитрије Давидовић</i>
5	<i>Вила Обреновића</i>	10	<i>Центар за културу</i>

⁶ Под *страним концертима* подразумевају се концерти страних извођача, а под *домаћим* концерти домаћих извођача.

⁷ У обзир су узимани само симболи који представљају *културно-историјско* и *специфично* обележје града.

Фокус групе

Учесници фокус група у Смедереву углавном нису задовољни стањем у култури у Граду. Ипак, констатују помак у културној понуди у последњих неколико година и надају се да ће се то кретање наставити. Они препознају неколико проблема, а међу првима је финансирање културе и њено мешање са политиком, затим то што Смедерево увози културу јер нема довољно јаке установе које би производиле сопствене велике програме и пројекте, али и то што су грађани незаинтересовани и летаргични, јер нису навикнути на континуитет у културним дешавањима, па их је потребно агресивно анимирати.

Као једно од могућих решења грађани виде расписивање конкурса за културу у Граду, како би се дошло до нових, свежих идеја, али констатују да је пре тога неходно организовати едукацију у вези са писањем пројеката. Такође, сматрају да већина културних дешавања треба да буде бесплатна, јер грађани располажу оскудним финансијским средствима, али и да је потребно организовати их на нов начин тако да људи у њима учествују и не буду само посматрачи.

Као занимљиве културне програме учесници издвајају *Међународни фестивал поезије*, фестивал *Патософирање* и *Смедеревску јесен*. Што се осталих дешавања тиче, замерају што се новац у великој мери издваја за програме који су интересантни већини, а за које сматрају да немају културну вредност. Они наводе да су такве манифестације посећене, а да су, на пример, *Тврђава театар* и *Нушићеви дани*, слабо посећени.

Учесници у фокус групама истичу да је сарадња између установа културе и школа на задовољавајућем нивоу јер ученици често посећују Музеј и позоришне представе, чиме се стварају културне навике код деце. Ипак, закључују да је постојећу сарадњу потребно унапредити како би се деца више укључила у различите културне активности, с обзиром на то да је раније у школама постојало више секција него данас, али су оне угашене јер су деца незаинтересована.

Као установе културе које добро послују издвајају Центар за културу, Историјски архив и Музеј, а сматрају да Граду недостаје професионално позориште.

Када говоре о промоцији културних садржаја грађани као пример добре праксе наводе Центар за културу који их редовно обавештава о културним програмима преко порука које шаље мобилним телефоном или путем електронске поште. Они констатују да у граду има довољно плаката и промоција који најављују културне садржаје, али да су Смедеревци апатични и не посећују културне програме. Уз то наводе да је потребно да се медији више укључе у промоцију културних дешавања.

Учесници фокус група сматрају да младе треба више укључити у рад установа културе и организацију културних догађаја чиме би им било обезбеђено да се развијају, али и допринесу развоју културе сопственим идејама.

С обзиром на то да је током фокус група закључено да у Смедереву ради велики број младих ликовних уметника, истакнуто је да би требало да се чешће организују колективне изложбе. Грађани сматрају да би млади требало масовније да се окупљају, односно да се организују посебни програми који би њима занимљиви. Тренутно се за њих најчешће организују концерти.

Као атрактивне туристичке локације учесници у фокус групама наводе Смедеревску тврђаву и различите сеоске манифестације, за које сматрају да их је потребно ујединити.

Цивилни сектор у области културе града Смедерева

У Граду има 18 културно-уметничких друштава:

- ✓ Градско културно-уметничко друштво „Смедерево“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Деспот Ђурађ – Смедеревац“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Михајловац“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Вељко Дугошевић“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Лугавчина“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Семендрија“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Врбовац“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Вук Караџић“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Раде Марковић“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Лазар Савић – Геџа“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Липе“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Јерина“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Бранислав Нушић“,
- ✓ Културно-уметничко друштво „Кантакузина“,

- ✓ *Културно-уметничко друштво „Друговац“;*
- ✓ *Културно-уметничко друштво „Ромален“;*
- ✓ *Културно-уметничко друштво „Добри До“;*
- ✓ *Културно-уметничко друштво „Љиљана Павић“.*

Постоји и једно удружење које се бави културом:

- ✓ *Савез културно-уметничких друштава.*

Шест ауторских бендова активно учествује у креирању музичке сцене:

- ✓ *AlogiA,*
- ✓ *Картел,*
- ✓ *Dargoron,*
- ✓ *Filthy Rich,*
- ✓ *Реактор,*
- ✓ *System.*

Културно-уметничко друштво „Деспот Ђурађ Смедеревац“ Раља

Културно-уметничко друштво *Деспот Ђурађ Смедеревац* из Раље основано је 1946. године.

- **Просторни капацитети**

КУД располаже простором за рад.

- **Програми**

Културно-уметничко друштво често наступа у насељеним местима у околини Смедерева, али и у другим градовима Србије и иностранству. Током 2009. године Друштво је наступало преко 20 пута.

У оквиру КУД-а постоје:

- ✓ певачка и
- ✓ играчка секција,

које окупљају децу и младе до 25 година старости.

- **Чланство**

Деспот Ђурађ Смедеревац броји око 40 чланова.

- **Кадрови**

У КУД-у сви раде на волонтерској бази.

- **Проблеми**

Као највећи проблем из Друштва истичу мањак новца за путовања.

Културно-уметничко друштво „Михајловац“

Културно-уметничко друштво *Михајловац* је једно од најстаријих у околини Смедерева и настало је 1905. године.

- **Просторни капацитети**

Друштво користи просторије у оквиру Дома културе Михајловац.

- **Програми**

У оквиру КУД-а функционише седам секција:

- ✓ фолклорна,
- ✓ драмска,
- ✓ етно секција,
- ✓ рецитаторска,
- ✓ музичка,
- ✓ литерарна,
- ✓ певачка секција.

Најбројнија и најактивнија секција је фолклорна, а за њом драмска која је снимила филм из домаћег живота *А што да се не женим*.

Михајловац наступа и у земљи и у иностранству, где је освајао бројне награде.

Друштво је члан Савеза културно-уметничких друштава.

- **Чланство**

Културно-уметничко друштво *Михајловац* окупља око 150 чланова.

- **Кадрови**

У Друштву нема запослених, сви су волонтери.

- **Буџет**

На основу плана и програма које КУД сваке године достављају локалној самоуправи, из градског буџета на годишњем нивоу у просеку добија од 100.000 до 200.000 динара.

- **Проблеми**

Као највећи проблем у раду из Културно-уметничког друштва *Михајловац* наводе недостатак финансијских средстава, односно мале износе које Друштво добија из градске касе.

Такође, наводе потребу за барем једним запосленим, кореографом, уметничким руководиоцем или корепетитором.

У КУД-у постоји и проблем обезбеђивања превозног средства када гостује у другим градовима, па предлажу да локална самоуправа обезбеди на пример аутобус који би користила сва културно-уметничка друштва.

Савез културно-уметничких друштава

Савез културно-уметничких друштава у Смедереву је основан како би се унапредила сарадња међу КУД-овима у граду, али и решили заједнички проблеми. Један од циљева је да се Савез финансира из буџета Града како би тај новац распоређивао на културно-уметничка друштва.

Музичке групе⁸

Тачан број ауторских музичких група у Смедереву није било могуће установити, а разговор је вођен са представницима шест музичких састава:

- ✓ *AlogiA*,
- ✓ *Кармел*,
- ✓ *Dargoron*,
- ✓ *Filthy Rich*,
- ✓ *Peaktop*,
- ✓ *System*.

Смедеревски музичари углавном негују гитарски звук.

Пробе музичких састава одржавају се у сопственој режији или у Центру за културу који им је уступио једну просторију коју могу да користе од 21 до 23 часа.

Музичке групе за контакт са публиком користе интернет социјалне мреже (youtube, myspace, facebook..), као најјефтиније и најпогодније облике оглашавања. С времена на време гостују у емисијама на локалним радио и телевизијским станицама.

Музичари сарађују са Канцеларијом за младе.

- **Наступи**

Музичке групе из Смедерева у свом граду свирају два до три пута годишње. *Свирке* најчешће организују у једном приватном клубу који им обезбеђује разглас, док *бендови* обезбеђују бинску опрему. Зарада од продаје карата дели се у односу 80% напрема 20% у корист *бенда* који наступа.

---

⁸ С обзиром на то да не постоји званична евиденција о постојању и стваралаштву музичких група у граду, као ни системско вођење рачуна о њима, све информације прикупљене су на терену.

Неколико пута музички састави наступали су и у Центру за културу, али без зараде. Уз то, до пре годину дана било им је омогућено да свирају у Смедеревској тврђави.

Концерте *бендова* у просеку посети између 60 и 120 младих људи.

Смедеревски музичари наступају и у другим градовима Србије, а сарађују и са Радио Београдом 202, у чијој организацији свирају широм земље.

- **Тонски записи**

Већина музичких група има демо снимке, а албуме мали број њих.

- **Техничка опремљеност**

Опрему претежно имају, купују или изнајмљују.

- **Финансирање**

Бендови се финансирају из сопствених средстава. Део новца долази као зарада од наступа, а карте за концерте наплаћују 200 динара у просеку.

- **Проблеми**

Као највећи проблем представници музичке сцене у Смедереву наводе то што немају подршку Града ни пружањем помоћи приликом обезбеђивања просторије за одржавање проба, нити организовањем конкурса на који би могли да аплицирају ради суфинансирања или финансирања снимања албума. Они објашњају да им празна просторија коју им је уступио Центар за културу не задовољава потребе јер нема грејање и може да се користи само два сата дневно током вечерњих часова.

Уз то истичу и да су раније могли да свирају у Смедеревској тврђави, али да данас та могућност не постоји.

Један од њихових предлога је да се у Граду организује рок фестивал такмичарског карактера који ће се одржавати једном годишње, а на којем ће победник као награду добити снимање албума и промоцију.

Као други проблем виде то што се на националним телевизијама не поклања довољно пажње врсти музике коју свирају.

Градске манифестације

- **Прославе:** Светосавске свечаности
- **Књижевне:** Смедеревска песничка јесен, Извор живе речи – Колари, Општинска смотра, такмичење рецитатора *Песнице народа мог*, Такмичење за читалачку значку Смедерева
- **Ликовне:** Ликовна колонија ГРАФИКА, Бијенале ликовних и примењених уметности, Сликарска ликовна колонија *Арт нити*
- **Музичке:** Интернационални фестивал *Дани хармонике*
- **Позоришне:** Нушићеви дани, Тврђава театар, *Patos(off)iranje*- фестивал експерименталних и алтернативних позоришта младих
- **Комплексне:** Културно лето, Монс Арс
- **Остале:** Смедеревска јесен, Културна баштина, Ноћ музеја, Сабор народног стваралаштва *Златне руке*

Из албума Локалних културних политика
СМЕДЕРЕВО

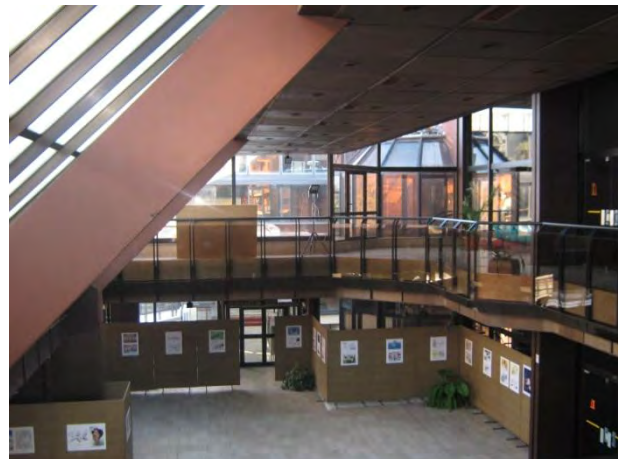
Град

Ликовни уметник

Атеље при Центру за културу

Центар за културу

Музичке групе

Музеј